

ÅRSREDOVISNING 2017

Hörselskadades Riksförbund
org nr 802004-4510 • www.hrf.se

Förord

Under 2017 påbörjade HRF arbetet med att förverkliga vårt nya handlingsprogram för 2017–2020, vars röda tråd är temat ”Stark, synlig, hörselsmart”.

Under året var de flesta av HRFs kärnfrågor aktuella. En särskilt stor framgång var Hjälpmedelsutredningens betänkande, som gick helt på HRFs linje och dömde ut ”Fritt val av hjälpmedel” inom hörselvården.

I samband med Hörselveckan i oktober kom HRFs rapport ”Hörselskadade i siffror 2017”, med ny statistik om hörselskadade och hörselvården i Sverige. Den visade bland annat att i en del landsting/regioner har inte kvinnor och män samma möjligheter att få två hörapparater.

Tillgänglighetsfrågan fick stort utrymme i Almedalen, där vi bland annat lyfte bristen på textning

Även inom flera andra områden agerade HRF för att sprida kunskap, väcka opinion och vinna stöd för hörselskadades intressen.

Ett varmt tack till alla förtroendevalda och andra medlemmar för ovärderligt engagemang under 2017! Jag vill särskilt nämna förbunds-
mötet, som stöttade förbundsstyrelsen med råd och synpunkter. Tack också till HRFs personal för viktiga arbetsinsatser.

Inte minst vill jag rikta ett stort tack till våra givare runt om i landet, som med små och stora bidrag gör vårt arbete för hörselskadade möjligt.

Mattias Lundekvam
förbundsordförande
Hörselskadades Riksförbund (HRF)

Innehåll

Verksamhetsberättelse	5
Förvaltningsberättelse	37
Resultat och balansräkning	49
Noter	57

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelsen på de följande sidorna utgår från HRFs handlingsprogram för 2017–2020, som beslutades av kongressen 2016. De första avsnittens namn motsvarar rubrikerna i handlingsprogrammet. Därefter beskrivs övrig stadgebunden och reguljär verksamhet.

A. Stark, synlig, hörselsmart

A.1 Att stärka hörselskadade så att fler kan, vill och vågar ta tillvara sina möjligheter och rättigheter

Hörselveckan 2017

Över 100 aktiviteter genomfördes runt om i landet i samband med Hörselveckan 2017, den 16–22 oktober. Fyra distrikt och ett 60-tal föreningar hade olika arrangemang – de flesta på Hörselskadades Dag, den 21 oktober.

Nio av tio föreningar var nöjda eller mycket nöjda med sina arrangemang, visade en utvärderande enkät.

Under devisen "Ett hörselsmart samhälle nu!" spred HRFare från norr till söder hörselskadekunskap, väckte opinion och värvade medlemmar. Det erbjöds en mängd aktiviteter – allt från teckenspråkskonsert till föreläsningar om tinnitus, hörhjälpmedel, tolkservice, hjärntrötthet, hörselinstruktörer med mera. En del genomförde också intressepolitiska satsningar, som en tillgänglighetsundersökning och politikertsamtal om hörselvård. Dessutom genomfördes omkring 4 000 hörseltester med HRFs "Hörseltestaren" (se B.4). På en rad orter medverkade även förbundsstyrelsens ledamöter.

Ungefär 50 föreningar lyckades värva nya medlemmar under Hörselveckan, bland annat med hjälp av ett nytt erbjudande om månadsvis betalning av medlemsavgiften via autogiro. Denna möjlighet, som lanserades lagom till Hörselveckan, innebär att månadsavgiften blir 25 kronor i månaden för en huvudmedlem.

Inför Hörselveckan gjordes en satsning med upprepade, stödjande utskick till föreningar och distrikt, med råd för medlemsvärvning, hörseltester, tips om presskontakter och marknadsföring med mera. Föreningar och distrikt kunde också beställa en rad nya trycksaker för medlemsvärvning samt nya profilprodukter (se H).

Under Hörselveckan släppte HRF rapporten "Hörselskadade i siffror 2017" samt lyfte hörselvårdsfrågan i media (se A.2).

Pröva diskrimineringslagen

HRF stöttade en hörselskadad person som stämde Solna stad för brott mot diskrimineringslagen – en lag som nyligen hade utökats med bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund. Solna stad hade trots påstötningar inte sett till att en ceremoni för nyblivna svenska medborgare var tillgänglig för hörselskadade. Stämningsansökan gjordes med hjälp av Antidiskrimineringsbyrån, som har statligt bidrag för att driva frågor av denna typ. Solna stad erkände att diskriminering förekommit och betalade skadestånd, vilket innebar att ärendet inte prövades i rätten, vilket HRF hade önskat för att få ett prejudikat för framtiden.

En förbundsstyrelseledamot och en anställd vid HRF anmälde konferensanläggningen 7A i till Diskrimineringsombudsmannen (DO), sedan de utsatts för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet i samband med ett seminarium våren 2016. Den teleslinga som enligt Boverkets byggregler ska finnas i denna typ av lokal fungerade inte.

Efter en ytterst bristfällig utredning kom DO fram till att konferensanläggningen 7A inte brutit mot förbudet om bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen. Förbundet beslutade därför att, i samförstånd med de två som gjorde anmälan, stämma konferensanläggningen för brott mot diskrimineringslagen, med stöd av den företrädesrätt ideella

organisationer har. Under 2017 förbereddes stämningen genom att ta fram underlag och anlita advokat. HRFs förhoppning är att den rättsliga prövningen ska resultera i en prejudicerande dom, som ger vägledning om hur diskrimineringslagens skrivningar om bristande tillgänglighet ska tolkas i liknande situationer.

Information om Hörsellinjen

En planerad satsning på att sprida information om Hörsellinjen till hörselvårds-mottagningar, öronläkare, företagshälsovård och vårdcentraler sköts upp till 2018.

A.2 Att öka hörselskadekunskapen och väcka opinion för ett hörselsmart samhälle

Almedalsveckan

Almedalsveckan i Visby är en viktig arena för samhällsdebatt och intressepolitisk påverkan. HRF medverkade sommaren 2017 (vecka 27) för att skapa synlighet, knyta värdefulla kontakter och väcka opinion kring hörselskadades frågor.

Under deviserna Svensk politik hörs för dåligt” och ”Ett hörselsmart samhälle nu!” lyfte vi vikten av att forma ett hörselsmart samhälle, där hörselskadade kan vara fullt delaktiga i samhällsdebatten.

Ökad tillgänglighet hos arrangörer

Inför Almedalsveckan gjorde HRF och Unga Hörselskadade (UH) flera gemensamma utskick till drygt 2 000 Almedalsarrangörer; först en enkät om planerad tillgänglighet i Almedalen, sedan ett brev med uppmaningar, erbjudande om rådgivning via Hörsellinjen och hänvisning till en särskild webbsida på Hörsellinjen.se med råd om tillgänglighet i Almedalen. HRFs checklista publicerades även på den officiella Almedalswebben.

Gensvaret var positivt och när Almedalsveckan inleddes hade ungefär 1 900 av drygt 4 000 arrangemang teleslinga, enligt programmet – fler än någonsin tidigare. Det innebar en viss ökning jämfört med 2016 och betydligt fler än tidigare år.

Även 2017 genomförde UHs "Slingpatrullen" kontroller av tillgängligheten för hörselskadade i Almedalen, med stöd av HRF.

Hörsestest och information

Över 4 000 personer besökte HRFs monter i Visby, som var öppen söndag-onsdag. Ungefär hälften av de som kom testade hörseln med ”Hörsestestaren”, och ännu fler fick råd om hörselvård, hjälpmedel, tinnitus, tillgänglighet, arbetsmiljö med mera.

Montern besöktes också av olika medieprofiler, flera landstingspolitiker samt statsråden Åsa Regné (S), som dessutom testade hörseln, och Annika Strandhäll (S).

Skrivtolkningsaktioner

I Almedalen passade HRF på att slå ett slag för skrivtolkning, genom att genomföra så kallad ”gerillaskrivtolkning”, i samarbete med UH. Vi tillgängliggjorde intervjuer och samtal i några av mediehusens montrar – dels genom att bära dit en bildskärm och erbjuda skrivtolkning, dels genom att ha med mobila skrivtolkar och surfplattor till några partiledarintervjuer. HRF och UH hade även skyltar med budskapet "Allt som är värt att säga är värt att skrivtolka".

Aktionerna väckte uppmärksamhet och gav en tankeställare, bland annat hos en del partiledare samt hos medieaktörer som Dagens Nyheter, Expressen och Aftonbladet, som uttryckte intresse för att ordna textningslösningar i sina montrar under Almedalsveckan 2018.

Nätverkande

Under veckan deltog förbundsstyrelseledamöter och ombudsmän på flera seminarier och mötesplatser, för att knyta kontakter och föra dialog med olika nyckelpersoner om de frågor HRF driver. Statsrådet Åsa Regnér samtalade med HRFs förbundsordförande om en rad aktuella frågor, vilket ledde till ett möte efter sommaren (se B.4 och C.3).

Medieutspel

Under Almedalsveckan gick HRF ut med två medieutspel om vikten av textning. Pressmeddelandet "Sätt stopp för mim och mummel i Almedalen", konstaterade att bristen på textning är "ett hån mot demokrati och yttrandefrihet" och efterlyste lagstiftning för mer textning både i tv och på webben. Samma budskap framfördes i debattartikeln "Webb-tv utan textning – inte i takt med samtiden", som publicerades i branschtidningen Resumé.

Rapport: "Hörselskadade i siffror 2017"

Dagen före Hörselskadades Dag, den 20 oktober släppte HRF rapporten "Hörselskadade i siffror 2017", som baserades på HRFs egna enkäter till hörselvården i hela landet samt befolkningsstatistik ur SCBs undersökningar. Rapporten presenterade statistik om hörselskadade och hörapparatutprovningar, nationellt och uppdelat på landsting/region (se B.2). Samma dag gick HRF ut i SVTs Rapport och kritiserade den ojämlika hörselvården i Sverige. Vi presenterade bland annat nya siffror som visar att kvinnor får två hörapparater i mindre utsträckning än män, och särskilt i vissa landsting/regioner, utan att det finns någon hållbar medicinsk motivering.

HRFs rapport visar att hörselskadade i olika delar av landet möter hörselvård med olika regler, olika praxis, olika avgifter, trots att hälso- och sjukvårdslagens mål är "vård på lika villkor för hela befolkningen". HRF uppmanade därför Socialstyrelsen att ta fram nationella riktlinjer för hörselvården.

"Hörselskadade i siffror 2017" publicerades först digitalt, på webben. En tryckt version med bakgrundsinformation om HRFs syn på hörselvård publicerades i november.

Regeringens strategi för funktionshinderpolitiken

Regeringen presenterade under våren sin proposition om en funktionshinderpolitisk strategi. Propositionen, som behandlades av riksdagen under hösten, har flera positiva inslag. Exempelvis ska Boverket se över lagen om Enkelt avhjälpna hinder och Arbetsförmedlingen ska se över begreppet "nedsatt arbetsförmåga". Viktiga frågor, som konkreta mål för strategin samt hur myndigheter ska arbeta med strategin, hänsköts emellertid till ännu en utredning.

HRF följde och analyserade arbetet med den funktionshinderpolitiska strategin. I HRFs remissvar 2016 betonades bland annat att myndigheter bör arbeta med specifika mål för hörselskadade och andra grupper, samt att vissa myndigheter bör ges i uppdrag att ta fram relevant funktionshinderspolitisk kunskap. Dessa och andra synpunkter framfördes till regeringskansliet och Myndigheten för Delaktighet (MFD) vid seminarier, i direkta samtal och via Lika Unika.

Förbereda textningskampanj

Förbundsstyrelsen beslutade att skjuta upp HRFs planerade riksomfattande kampanj för mer textning till 2018-2019. Textningsfrågan befinner sig i ett politiskt utvecklingsskede både inom EU och i Sverige, samtidigt som det pågår en snabb teknisk utveckling av olika textningsmetoder och -tjänster. Detta gör att en kampanj kan få bättre effekt längre fram (mer om textning, se C.2).

Förberedelser inför valåret 2018

”Svensk politik hörs för dåligt” och HRFs krav på en tillgänglig valrörelse är det bärande temat för HRFs påverkans- och opinionsinsatser inför valet 2018.

En viktig del i detta är HRFs satsning ”Slingkollen”, som påbörjades hösten 2017 och som bland annat ger stöd och uppmuntran för slingkontroller av fullmäktigelokaler och andra demokratiarenor.

B. Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

B.1 Att fler hörselskadade ska få hörselrehabilitering utifrån behov

Utreda och kartlägga behov

Under året inleddes ett arbete med att kartlägga hur CI-vården i Sverige ser ut. Syftet med kartläggningen är att ta fram ett kunskapsunderlag för påverkansarbete inom området. Arbetet kommer att fortsätta under följande år. Som ett led i satsningen på CI-frågor deltog förbundet vid ett par större arrangemang om CI-frågor – dels på Cochlear Nordic ABs symposium om hörselimplantat i Norden i januari, dels på Euro-CIUs symposium och årsmöte i Helsingfors i april.

B.2 Att hörselvården ska vara likvärdig, offentligt finansierad och av hög kvalitet i hela landet

Samla in statistik från hörselvården

Varje år i 20 års tid har förbundet samlat in statistik från hörselvården i Sverige. Syftet är att kunna följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera vår information om hörselvården i hela landet, bland annat på horsellinjen.se.

Under 2017 samlade vi in statistik om bland annat hörapparatutprovningar och andra hjälpmedel samt uppgifter om olika regelverk för detta i vården. En del av uppgifterna publicerades i rapporten ”Hörselskadade i siffror 2017” (se A.2).

Fritt val av hjälpmedel och likvärdiga avgifter i vården

HRF har varit kritiska till systemet med ”Fritt val av hjälpmedel” ända sedan det drevs som försöksprojekt av Hjälpmedelsinstitutet 2009 och sedan Region Skåne och Stockholms läns landsting införde detta system inom hörselvårdsområdet 2011. ”Fritt val”-systemet har

även fått hård kritik av såväl Statens medicinsk-etiska råd (Smer) 2014 som Socialstyrelsen 2016.

I maj 2017 lade den statliga Hjälpmedelsutredningen sitt betänkande, På lika villkor! *Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen, SOU 2017:43*, som instämde i kritiken. Utredningen dömde ut Fritt val-systemet, vilket innebar en viktig framgång för HRF.

Vi hade träffat Hjälpmedelsutredningens utredare Gunilla Malmberg ett par gånger under 2016 och 2017 samt hade därefter flera kontakter med utredningen, då vi lämnade synpunkter och faktaunderlag inte bara om "Fritt val av hjälpmedel" utan även angående behovet av likvärdiga avgifter i vården.

Det visade sig att Hjälpmedelsutredningen hade tagit till sig våra argument och var lika kritisk som Socialstyrelsen. Däremot lades inga skarpa förslag om att avskaffa systemet.

Utredningen skrev bland annat: *"Utredningen gör, mot bakgrund av den kritik som framkommit i flera sammanhang, bedömningen att den ökade möjligheten till val som införts genom patientlagen – i förening med breda upphandlade sortiment – är ett bättre sätt att tillgodose önskemål om delaktighet och valfrihet än fritt val av hjälpmedel i sin nuvarande form."*

Och: *"Utredningen ifrågasätter om sjukvårdshuvudmännen överhuvudtaget bör erbjuda fritt val av hjälpmedel med tanke på den kommunala likabehandlingsprincipen, de potentiellt höga kostnaderna samt användares låga tilltro och upplevelse av delaktighet. Utredningen har inte funnit något enkelt sätt att reformera modellen för att komma till rätta med bristerna."*

HRF fick stort genomslag i massmedia med anledning av Hjälpmedelsutredningens kritik. SVTs Rapport gjorde flera uppmärksammade inslag med pensionärer som kontaktat Hörsellinjen sedan de betalat uppåt tiotusentals kronor för hörapparater. Här avslöjades också att mottagningar som ägs av hörapparatusindustrin har bonussystem för att uppmuntra audionomer att sälja mer och dyrare.

HRFs förbundsordförande intervjuades, liksom ansvariga politiker och Audikas vd. Nyheten plockades upp av TV4 Nyheterna, TT, Dagens Medicin, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet samt och Sydsvenskan/Helsingborgs Dagblad och en rad andra lokala medier runt om i landet. Även Aftonbladets ledare ställde sig bakom HRFs kritik av "Fritt val".

I sin rapportering tog SVTs Rapport upp Audikas bonussystem för audionomer, som premierar försäljning av hörapparater/hjälpmedel. Audika försvarade bonusarna medan Svenska Audionomföreningen (SvAF) gick på HRFs linje och konstaterade att bonusar inte är förenligt med audionomens yrkesroll. HRF riktade samtidigt hård kritik mot Audikas vd, Eva Halén, och uttalade att hennes kommentarer om kostnader för hörapparater tydde på avsaknad av "etisk kompass".

HRFs förbundsordförande och distriktsordförandena i Stockholms län och Skåne gick ut i en debattartikel i Dagens Samhälle, och uppmanade Stockholms läns landsting och Region Skåne att "Satsa på riktig valfrihet för hörselskadade" och erbjuda "en utvecklad hörselvård med upphandlade sortiment som är breda, flexibla och av hög kvalitet".

Efter uppmärksamheten i media lade Socialdemokraterna i Stockholms läns landsting förslag om att avskaffa "Fritt val"-systemet. Efter en intensiv debatt i landstingsfullmäktige, där systemet kallades "korrump" röstades förslaget ner, med knapp marginal.

I juni skrev förbundet och HRF-distriktet i Stockholms län till Ella Bohlin, barn- och äldrelandstingsråd (KD) och Anna Starbrink, hälso- och sjukvårdslandstingsråd (L) i Stockholms läns landsting, med begäran om att träffas. Det ledde till ett möte med Ella Bohlin i augusti, då hon lovade att "Fritt val"-systemet skulle utredas. I augusti träffade

förbundet även regionrådet Anders Åkesson (MP) i Region Skåne, tillsammans med HRF-distriktet i Skåne, för att diskutera "Fritt val"-frågan.

I oktober lämnade HRF remissvar på Hjälpmedelsutredningens betänkande. Där vi bejakade stora delar av förslagen, men framförde att förslagen bör kompletteras i fyra avseenden:

- Att "Fritt val av hjälpmedel" avskaffas genom lagstiftning som uttryckligen förbjuder medfinansiering i vården.
- Att regeringen tillsätter en utredning med direktiv om att det inte ska vara möjligt för hörapparatusindustrin att äga samhällsfinansierade hörselmottagningar som provar ut och förskriver hörapparater.
- Att alla avgifter i samband med förskrivning av hjälpmedel omfattas av det befintliga högkostnadsskyddet för öppenvård.
- Att staten tar ett helhetsansvar för hörselskadade elever i skolan genom inrättandet av regionala nav.

Regional påverkan och dialog

Förbundet stöttade flera distrikt i deras arbete med hörselvårdsfrågorna.

Vårdvalsfrågan i Östergötland och Kalmar län:

Hörselvården i Östergötland har fått allt sämre resultat sedan vårdval infördes. Det visar data ur Nationellt kvalitetsregister för hörselrehabilitering, som hanteras av HRF-ägda Forskningsinstitutet Hörselbron. I juni gick därför HRFs förbundsordförande och HRF Östergötlands distriktsordförande ut i en debattartikel i Corren och ifrågasatte om vårdval är förenligt med hög vårdkvalitet. De krävde också att Region Östergötland skulle utreda orsakerna. Detta lovade regionen att göra, både i debattreplik och vid möte med förbundet och distriktet.

Kort därefter tog HRF upp samma fråga även i Kalmar län, eftersom oppositionen där föreslagit vårdval som en lösning på köproblemen i södra länsdelen. I en debattartikel i Barometern, undertecknad av HRFs förbundsordförande och distriktsordföranden i Kalmar län, uppmanades landstinget att inte införa vårdval, med hänvisning till den oroande utvecklingen i Östergötland. Vid ett panelsamtal som distriktet anordnade med anledning av Hörselveckan, försäkrade landstingsrådet Lena Segerberg (S) att de inte ämnar införa vårdval.

Fritt val i Skåne och Stockholms län:

I augusti träffade förbundet landstingspolitiker tillsammans med HRF-distrikten i Skåne och Stockholms län, för att diskutera "Fritt val av hjälpmedel" (se B.2).

Dialog med professionen

HRF hade dialog med Svensk Hörsel och Hörselföretagarna under året, och medverkade på Svensk Hörsels årsmöte i april, för en presentation av HRF.

HRF:s förbundsordförande deltog även på seminariet "Action For Hearing Loss – Making a Sound Investment" i Europaparlamentet i Bryssel den 1 mars, med anledning av World Hearing Day den 3 mars. Seminariet arrangerades av den europeiska hörselskadeorganisationen EFHOH tillsammans med European Association of Hearing Aid Professionals (AEA) samt The European Hearing Instrument Manufacturers Association (EHIMA).

Vi träffade också företrädare för olika företag inom hörselvården. Bland annat hade HRFs förbundsordförande ett möte med Audikas vd, Eva Halén, under sommaren, sedan media hade uppmärksammat att företaget hade ett system med försäljningsbonusar för audionomer. Audika meddelade då att bonusarna hade avskaffats, till följd av kritiken.

Dialog med professionen fördes bland annat genom representation i styrelsen för Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS). Flera i förbundsstyrelsen samt HRF-medarbetare deltog på SAS-dagen i Västerås den 14 november. Då belönades Hans Ericson, HRFs tidigare generalsekreterare, med utmärkelsen Silverörat. Han fick priset för ”betydande insatser” för hörselvård och hörsselforskning, ”alltid med fokus på hörselskadades behov, möjligheter och rättigheter”.

B.3 Att öka hörselskadekompetensen inom vård och omsorg för äldre

I september lämnade HRF remissvar på betänkandet *Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer (SOU 2017:21)*. Kvalitetsplanen siktar mot högre kvalitet och effektivitet i vården och omsorgen om äldre. Utredaren lyfter fram kommunikation och interaktion mellan personal och den äldre personen som en grundsten i den personcentrerade vården och omsorgen, för att den äldre personens rätt till självbestämmande och delaktighet ska bli verklighet. I sitt svar sköt HRF in sig på att det då krävs en fungerande kommunikation, och att det är effektivt och strategiskt smart att se till att kommunikations- och hörselskadekompetens ingår i vård- och omsorgsyrken. Därtill tryckte HRF på att åtgärder ska vidtas så att alla kommuner har en syn- och hörselinstruktör eller motsvarande kompetens.

SIS (Swedish Standards Institute) har tagit fram en ny standard för kvalitet i vård och omsorg av äldre. Efter önskemål höll förbundet utbildningspass om denna standard i HRF-distrikten i Stockholms län, Västra Götaland, Skaraborgs och Örebro län.

I mars skickade förbundet ut ett påverkanspaket för att det ska finnas syn- och hörselinstruktörer i landets alla kommuner. Paketet, som tagits fram i samverkan mellan HRF, Synskadades Riksförbund (SRF) och SHIF-S (syn- och hörselinstruktörsföreningen), skickades till alla distrikt och föreningar, innehåller fakta och argument, strategier, en fallbeskrivning och brevmallar. Under året gav förbundet stöd till HRF-föreningar i detta påverkansarbete.

B.4 Att verka för fler hörselkontroller

Hörselkontroller för bättre integration av nyanlända

Olika undersökningar har visat att en stor andel av de flyktingar som kommer till Sverige har nedsatt hörsel. Det är extra viktigt att hörselskadade med annat förstaspråk än svenska snabbt får rehabilitering, eftersom vi vet att en obehandlad hörselnedsättning är en stor barriär vid inlärning av ett nytt språk. Det var en av de frågor som förbundsordförande lyfte med barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) vid ett möte i oktober.

Hörselkontroller av äldre

Tidig upptäckt av hörselskador har stor betydelse för en framgångsrik rehabilitering. Det gäller inte minst bland äldre; forskning visar att rätt insatser i tid kan förebygga depression och fördröja utvecklingen av demens. Vi arbetade därför på olika sätt för att personer som

är 67 år eller äldre ska erbjudas regelbundna hörselkontroller, till exempel uppmärksammade vi behovet i rapporten "Hörselskadade i siffror" (se A.2). Arbetet med att verka för hörselkontroller av äldre fortsätter under 2018.

Informera om Hörselfestaren

Med HRFs digitala gör-det-självt-test, "Hörselfestaren", sprider vi kunskap om vikten av att testa hörseln regelbundet. Vi bidrar också till att fler söker hjälp tidigare.

Under 2017 var antalet genomförda test störst i samband med Almedalsveckan och Hörselfestaren. Bara under oktober registrerades cirka 4 000 hörselfest på webben och i appen. Ungefär 270 000 personer har testat sin hörsel med HRFs digitala gör-det-självt-test "Hörselfestaren" sedan den första versionen av testet lanserades för tio år sedan.

C. Delaktighet och trygghet

C.1 Att öka kunskapen i samhället om hörselskadades behov av och rätt till tillgänglighet

En god ljudmiljö och ett genomtänkt nyttjande av digitaliseringens möjligheter är viktiga delar av ett hörselsmart samhälle. Under året arbetade HRF med dessa frågor på en rad arenor, bland annat genom att delta i regelbundna samråd med myndigheterna Boverket, Post- och Telestyrelsen (PTS) och statliga bolaget SJ. HRF ansökte även om att få delta i Trafikverkets samråd, men fick ingen plats.

Byggt miljö

I maj deltog HRF i ett rundabordssamtal med den kommitté för modernare byggregler som regeringen tillsatt. HRF betonade hörselskadades behov när det gäller god ljudmiljö, och pekade särskilt på riskerna med de nya, högre bullervärdena vid utomhusfasader, och de problem som finns med öppna planlösningar. Kommittén kom med en delrapport om byggstandardisering i december 2017 och ska lämna slutrapport i december 2019.

När det gäller den byggda miljön deltar HRF i två standardiseringskommittéer, SIS TK 453 om tillgänglighet i byggd miljö och SIS TK197 om ljudmiljö inomhus.

I TK 453 inleddes två större arbeten med i viss mån likartat innehåll, det ena byggt på ett EU-mandat (mandat 420) om europeiska tillgänglighetskrav för offentlig upphandling i den byggda miljön, och det andra om revidering av ISO-standarden *Accessibility and usability of the built environment (ISO 21542)*. I båda dessa grupper driver HRF krav på god ljudmiljö, tillgång till hörhjälpmedel där det är relevant och larmsystem som kan uppfattas av den som är hörselskadad.

I TK 197 driver HRF krav på utveckling av standarden för att förbättra taluppfattbarhet i främst förskolor, skolor och vårdlokaler. Inom TK 197 finns olika synsätt, och tyvärr ledde det till att arbetet när det gäller skollokaler lades på is under ett år, fram till våren 2018.

HRF sökte under året samarbete med andra intressenter, bland annat Specialpedagogiska Skolmyndigheten, för att komma vidare i standardiseringsarbetet (se även D.3).

För att sprida kunskap om hörselskadades behov föreläste HRF under året vid ett antal utbildningar för personer i bygg- och fastighetsbranschen, arrangerade av dels branschföretaget BFAB, dels Statens Fastighetsverk.

Tillgängliga butiker

I mars deltog HRF tillsammans med ett antal funktionshinderorganisationer i ett seminarium om förbättrad tillgänglighet i främst dagligvaruhandeln. Representanter för Svensk Handel och Konsumentverket deltog, liksom de stora livsmedelskedjorna. HRF avrådde från användande av bakgrundsmusik och påtalade att all röstburen kommunikation i butiker också finns tillgänglig på annat sätt, till exempel som text via displayer. Reklambudskap i rörlig bild ska textas och larmfunktioner måste vara uppfattbara för den som har nedsatt hörsel.

Tillgängliga tågresor

EU-kommissionen lade fram förslag till ändringar i tågpassagerarförordningen. HRF betonade i remissvar att all information kring och under tågresan måste vara tillgänglig för hörselskadade. På stationer och perronger förmedlas aktuell information i stor utsträckning genom högtalarutrop, och ombord på tågen lämnas information om anslutnings trafik, förseningar med mera i huvudsak via högtalarsystemet – båda formerna är otillgängliga för den som har en hörselskada. I samrådet med SJ har HRF betonat vikten av att tåg har displayer/bildskärmar där den information som förmedlas via högtalare också lämnas i textform, och att detta borde vara standard när snabbtågen nu ska byggas om.

Tillgänglighet till varor och tjänster

På EU-nivå pågår arbetet med ett direktiv om tillgänglighetskrav för vissa produkter och tjänster, ibland kallat Europeiska tillgänglighetsdirektivet (European Accessibility Act, EAA). Vid årsskiftet 2017–2018 pågick så kallade triloförhandlingar mellan rådet, parlamentet och kommissionen. HRF följer detta arbete bland annat via European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH).

Inom standardiseringsarbetet deltar HRF i SIS TK 536, Samordningsgrupp för tillgänglighet. Under året har gruppen arbetat med en ny Europastandard, Tillgänglighet enligt ett design för alla-förhållningssätt för produkter, varor och tjänster (EN17161). Standarden riktar sig mot företags och organisationers lednings/produktionsstruktur. Förslaget har varit på remiss för kommentarer och är nu under bearbetning för ett slutligt förslag.

HRF deltog under året i samråden för PTS förmedlingstjänster texttelefoni och bildtelefoni, och följt samrådet för teletal.

C.2 Att uppnå ökad tillgänglighet i alla audiovisuella medier genom mer textning och bättre hörbarhet

Textning av dubbad familjefilm på bio

Sedan slutet på 2014 visas i stort sett alla svenska filmer textade på de flesta biografier. Men familjefilmer som har dubbats till svenska textas inte, eftersom utländska filmer inte kan få svenskt produktionsstöd och därför inte har några krav på sig att ”anpassa för textning”.

I december 2016 tog HRF därför kontakt med tre filmbolag som distribuerar de flesta av dessa familjefilmer och uppmanade dem att börja texta sina familjefilmer. Twentieth Century Fox meddelade då att de skulle börja förse alla ”kommande dubbade filmer med en textfil som gör det möjligt för alla biografägare att enkelt visa dubbade filmer med svenska texter”, medan övriga angav att de skulle titta på frågan.

I februari 2017 skickade vi ännu ett brev till filmbolagen där vi frågade hur de avsåg att gå vidare med textningsfrågan. United International Pictures (UIP) svarade än en gång att de skulle undersöka saken ytterligare, men gav inga löften. Disney svarade inte.

Textning och hörbarhet i tv och på webben

Att öka hörselskadades möjligheter att ta del av det växande medieutbudet är en högt prioriterad fråga för HRF. Den snabba ökningen av utbudet via olika webbplattformar, där det i dagsläget inte finns några tillgänglighetskrav innebär att hörselskadades delaktighet på detta område relativt sett minskar.

Vårt arbete för mer och bättre textning samt god hörbarhet pågick på flera olika arenor. Vi drev frågorna genom:

- direktkontakter med olika medieföretag, främst Sveriges Television (SVT)
- påverkan på den politiska processen, bland annat genom att bevaka beredningar och besvara remisser, såväl på hemmaplan som på EU-nivå
- deltagande i samråd/brukarråd med public serviceföretagen, Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) och Post och telestyrelsen (PTS)
- bevakning av den tekniska utvecklingen av olika textningslösningar

HRF träffade under året företrädare för SVT vid flera tillfällen för att diskutera frågor om utökad och förbättrad textning, liksom vårt krav på god hörbarhet – en av de frågor som mest engagerar HRFs medlemmar och ger många hänvändelser till Hörsellinjen och förbundskansliet. I oktober träffade HRF SVTs vd, Hanna Stjärne, och betonade då hörbarhetsfrågorna, samtidigt som vi förde fram HRFs starka krav på textning av de regionala nyhetssändningarna och föreslog att SVT där kunde testa nya lösningar som bygger på automatisk textning.

Inför vinter-OS 2018 kontaktade vi tv-bolaget Discovery Networks, som hade köpt de svenska sändningsrättigheterna. HRF krävde att alla förinspelade program och inslag skulle textas, liksom alla magasinprogram och sammandrag samt de tävlingar som hade svensk medverkan. Discovery Networks visade positivt intresse och lovade att i början av 2018 presentera hur omfattande deras textning kommer att vara.

Inom området automatisk textning var utvecklingen snabb under året. Många olika företag arbetar med lösningar för automatisk omvandling från tal till text – lösningar som oftast bygger på ”maskininlärning”: att datorer lär sig själva. En av de intressanta lösningar som HRF testade är gratisprogrammet Webcaptioner, som presenterades under sommaren. Ännu har det inte sådan kvalitet att det kan ersätta traditionell textning, men utvecklingen har varit snabb och i situationer där det av olika skäl inte är möjligt att ha vanlig textning kan det vara ett alternativ.

Statligt mediestöd

Det statliga mediestöd som ska ersätta det nuvarande presstödet var under beredning på Kulturdepartementet. I mars krävde HRF i remissvar på *En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar, SOU 2016:80*, att tillgänglighet ska vara ett villkor för statligt mediestöd. Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) lade under hösten förslag på hur krav på tillgänglighet ska regleras, och förslagen som ligger på tre olika nivåer var på snabbremiss. HRF förordade det förslag som skulle ge bäst förutsättningar för tillgänglighet. Proposition väntas 2018.

Ändrade mediegrundlagar

För att det ska vara möjligt att ställa tillgänglighetskrav, till exempel textningskrav, på det som kallas beställ-tv krävs ändring av yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). HRFs remissvar på betänkandet om ändrade mediegrundlagar i december 2016 betonar vikten av att YGL ändras, så det i vanlig lag är möjligt att ställa tillgänglighetskrav på beställ-tv, där även delar av utbudet på webben kan komma att omfattas. Denna grundlagsändring är även en förutsättning för att kunna genomföra de tillgänglighetsförslag som diskuteras i den pågående revideringen av EUs audiovisuella mediedirektiv och det nya tillgänglighetsdirektivet. För grundlagsändring gäller att det måste fattas två beslut med mellanliggande val. Proposition om grundlagsändring lämnades till riksdagen den 30 november och första beslut väntas under våren 2018.

Webbdirektivet blir lag om tillgänglighet till digital offentlig service

EU-direktivet om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (webbtillgänglighetsdirektivet) ska införlivas i svensk lag senast den 23 september 2018. I november lades lagförslag som HRF fick på remiss och svarar på i februari 2018. Lagen strävar efter att vara teknikneutral, därför föreslås direktivets begrepp webbplats/mobil applikation ersättas med begreppen digital service och teknisk lösning. Lagen säger inte på vilka sätt tillgängliggörande ska ske, bara att offentlig service som ges i digital form ska vara tillgänglig. Hur det ska göras bestäms av den webbstandard som direktivet pekar på, WCAG, en standard som är under revidering, och de riktlinjer som Post och telestyrelsen (PTS) tar fram.

För hörselskadade ligger direktivets största betydelse i att det som i lagen kallas tidsberoende medier, till exempel videofilmer och radioutsändningar, ska vara tillgängliga. Det innebär att videofilmer ska vara textade och att radiosändningar ska finnas som text, enligt de riktlinjer som PTS arbetar med.

C.3 Att skapa bättre förutsättningar för hörselskadades kommunikation och delaktighet

Teleslingeprojektet "Slingkollen"

Teleslinga är ett viktigt hjälpmedel för att öka tillgängligheten och delaktigheten för hörselskadade. Ändå är det relativt vanligt att hörselskadade upplever att installerade slingor inte fungerar som de ska.

Under året inledde HRF därför satsningen "Slingkollen", som ska pågå under hela kongressperioden. Satsningen går ut på att föreningsaktiva runt om i landet utbildas för att testa funktionen på teleslingor i sitt närområde. Föreningarna kan också inventera vilka lokaler som saknar slinga, men som borde ha det.

En annan del av Slingkollen-satsningen är att sprida kunskap om teleslingor och att väcka opinion för fler slingor i samhället. HRFs krav när det gäller teleslingor är:

- Att det ska finnas teleslingor i alla samlingslokaler – inte bara efter ny- eller ombyggnad
- Att även mindre samlingslokaler kan behöva ha teleslinga – att den nuvarande gränsen för krav på teleslinga – lokaler som rymmer minst 50 personer – är för högt satt
- Att teleslingors funktion ska kontrolleras varje år
- Att det ska finnas slingtestare i anslutning till alla lokaler med teleslinga

Under våren och hösten genomfördes projektplanering och förberedelser. I december anordnade förbundet en första utbildningsdag i Göteborg, med cirka 40 föreningsaktiva deltagare. Ytterligare fyra utbildningar ska genomföras i januari–februari 2018 i Umeå, Örebro, Stockholm och Kalmar. Vid utbildningarna lyfts också betydelsen av att HRFs egna aktiviteter och möten är tillgängliga.

Samtliga föreningar som har deltagare på någon av utbildningarna får en slingmätare av enklare modell, som gör det möjligt att se om slingan är korrekt inställd och om ljudet är bra. I utbildningarna medverkar hörselingenjör Sören Holmberg som teknisk expert.

Via ett webbformulär kan föreningarna rapportera om de slingor de har kontrollerat. Rapporterna kan sedan sammanställas och bli ett underlag för opinionsutspel, såväl nationellt som regionalt eller lokalt.

Flera nya informationsmaterial togs fram inför Slingkollen – såväl upplysande faktablad och foldrar som kampanjknappar och t-shirts för föreningarnas "slingkollare". HRF tog fram en nya webbsida för satsningen: slingkollen.se. Mer och fördjupad information om teleslingor lades upp på HRFs faktawebb, Horsellinjen.se. Satsningen marknadsfördes också via annonser i Auris samt i sociala medier. Föreningarna kunde hämta tips och underlag på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda.

Internationellt samarbete om teleslingor

I oktober arrangerade den europeiska hörselskadeorganisationen EFHOH en konferens i Berlin om teleslingor nu och i framtiden. HRF presenterade då den så kallade HODA-rapporten, om användningen av hörteknik i skolan, på uppdrag av Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM).

HRF bevakar genom SEK TK 29 standardiseringsarbetet som rör teleslingor, och deltog under våren i ett internationellt möte i Milano, arrangerat av International Electrotechnical Commission (IEC).

Tolkservice med fokus på arbetslivet

HRF hade återkommande kontakt med Socialdepartementets tjänstemän för att hitta vägar framåt i frågan om tolktjänsten, som under många år beretts i regeringskansliet utan konkreta resultat. Detta ledde till att regeringen i sin höstbudget presenterade en satsning på arbetslivstolkning. I december träffade HRF regeringskansliet och lämnade synpunkter på formerna i satsningen.

HRFs förbundsordförande tog upp frågan om tolktjänsten och vikten av en lösning vid ett möte med barn-, äldre och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) i oktober.

Under året fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att se över begreppet "nedsatt arbetsförmåga", bland annat sedan HRF tagit upp frågan i remissvar. Uppdraget berör bland annat Arbetsförmedlingens ansvar för att stödja personer som använder tolk i arbetslivet. Arbetet genomförs under 2018.

Tolkprojekt

HRF deltog i en referensgrupp till ett tolkprojekt som Västra Götalandsregionen genomför, och som regeringen beviljat medel till. Syftet var att "utreda förutsättningarna för att i vissa delar skapa en nationellt samordnad tolktjänst för döva och hörselskadade personer." HRF var mycket tveksamma till projektet och deltog för att bevaka våra intressen i tolkfrågan. Slutresultatet blev en urvattnad rapport, som redovisades i februari utan att leda till några ytterligare politiska initiativ från regeringskansliets sida.

C.4 Att skapa ökad trygghet i hörselskadades vardag

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)

HRF har länge krävt att Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) ska bli tillgängligt för hörselskadade och döva, och nu är det på väg att bli verklighet. Från den 1 juli 2017 kan alla mobiler som finns inom ett aktuellt riskområde få ett så kallat VMA-meddelande. Detta innebär en viktig framgång för HRF.

Vid årsskiftet var tre av de fyra mobiloperatörerna med eget nät, Telia, Telenor och Tele2 inne i systemet enligt SOS Alarm, operatören 3 väntas vara klar i början av 2018.

VMA-meddelande går även till kontantkortsmobiler i aktuellt område. Mobiler med utländskt abonnemang (ej Sveriges landsnummer) kommer att få VMA på engelska. Andra språk är inte aktuella i nuläget. Tillfälliga besökare med utländska abonnemang nås av varningen om de har roaming påslagen.

VMA kommer även, precis som hittills, att skickas som sms till mobiler som har abonnentadress i aktuellt riskområde, samt som talat meddelande till fasta telefoner i området.

D. Uppväxt och utbildning

D.1 Att hörselskadade och döva barn och ungdomar får habilitering och hjälpmedel efter behov under hela uppväxten

Tillgång till hjälpmedel

Ansvar för hjälpmedel i skolan är otydligt. I vårt remissvar på Hjälpmedelsutredningens betänkande *På lika villkor – delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen*, SOU 2017:43, lämnade vi därför följande synpunkt om hjälpmedel för hörselskadade elever i skolan: "HRF anser att det är viktigt att staten tar ett helhetsansvar för hörselskadade elevers skolgång genom inrättandet av regionala nav där hjälpmedelsförsörjningen i skolan ingår som ett tydligt uppdrag."

D.2 Att säkra barns och ungdomars tillgång till teckenspråk

Teckenspråk säkras för hörselskadade elever

Tyvärr presenterade regeringen inga propositioner utifrån förslagen i *Samordning ansvar och kommunikation* (SOU 2016:46), den så kallade SAK-utredningen, som bland annat presenterade förslag om att säkra barns och ungdomars rätt till teckenspråk.

Vi riktade därför in vårt arbete på att lyfta förslagen från SAK-utredningen i andra sammanhang, till exempel vid samråd med olika myndigheter samt i andra utredningar kopplade till skolområdet.

D.3 Att hörselskadade och döva elever får skolgång med full delaktighet

Statligt ansvar för hörselskadades skolgång

Även om regeringen inte lade någon proposition om denna fråga fortsatte HRF att framhålla vikten av ökat statligt ansvar och behovet av regionala nav för att organisera stödet kring hörselskadade elever. Vi tog bland annat upp det med berörda myndigheter, beslutsfattare och de utredningar som pågick på skolområdet.

Under 2017 ingick HRF i referensgruppen till en organisationsöversyn av de statliga myndigheterna inom skolväsendet, och lyckades påverka utredningen att ta hänsyn till förslagen i SAK-utredningen (se D.2). Utredningen är viktig då den kommer att påverka bland annat hur Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) arbetar gentemot hörselskadade elever.

Under våren lämnade Skolkommissionen sitt slutbetänkande till regeringen. I vårt remissvar framförde vi kritik mot att kommissionen helt bortser från gruppen elever med funktionsnedsättningar och därmed inte ens kommer i närheten av att prata om specifika grupper såsom hörselskadade och våra behov.

SPSMs skola för döva och hörselskadade elever i Örebro, Birgittaskolan, planerar en samlokalisering med andra skolor i Örebro. HRF deltog i planeringsmöten och en referensgrupp kopplat till flytten. Vi lämnade synpunkter bland annat om hörselskadade elevers behov av en god auditiv och en god teckenspråkig miljö.

Hearing om skolans ljudmiljö

HRF planerade att under 2017 genomföra en hearing om skolans ljudmiljö i samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM), för att få fram underlag till ett fortsatt standardiseringsarbete (se även C.1). Tyvärr meddelade SPSM att de inte kunde delta i detta arbete. HRF kommer därför att pröva andra vägar för att komma vidare när det gäller skolans ljudmiljö.

E. Arbetsliv och vuxenutbildning

E.1 Att hörselskadade får bättre förutsättningar i arbetslivet

HRF kritiserade missvisande statistik

Arbetsförmedlingen (AF) använde i sin årliga rapport *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning* vilseledande siffror om antalet hörselskadade i yrkesverksam ålder. AFs rapport angav antalet till drygt 100 000 personer, medan HRF med stöd av SCBs levnadsnivåundersökningar (ULF) angav antalet till över 700 000 personer. Skillnaden beror på att AFs siffra bygger på en tilläggsfråga i de så kallade Arbetskraftsundersökningarna (AKU), där frågan om hörselnedsättning endast ställs till de som först har angett att de har en "funktionsnedsättning. Den statistik HRF har presenterat bygger istället på direkta frågor om egen upplevelse av hörselproblem.

AFs val av siffra förminskar förekomsten av hörselskador och försvårar arbetet för hörselskadades rättigheter. HRF protesterade därför mot rapportens val av statistik i en skrivelse

till Arbetsförmedlingens generaldirektör samt vid direkta kontakter med ansvariga på myndigheten. Arbetsförmedlingen svarade att de har förståelse för kritiken och att frågan kommer att uppmärksammas i samband med kommande rapporter.

Skärpta arbetsmiljöföreskrifter

Vid upprepade tillfällen har HRF försökt påverka Arbetsmiljöverket (AV) för att få till stånd en revidering av de nu gällande Bullerföreskrifterna. Hittills har svaret blivit att en sådan revidering måste anstå på grund av resursbrist. Däremot har AV påbörjat en revidering av föreskrifter om Arbetsplatsens utformning, vilka även de innehåller ett avsnitt om buller. HRF har i olika sammanhang till AV framfört åsikten att de nya föreskrifterna behöver ge större utrymme åt frågor om taluppfattbarhet och problem med lågfrekvent och störande buller i exempelvis kontorslandskap och skolor. Vilken effekt detta haft är ännu osäkert. Arbetet med revideringen verkar ha avstannat tillfälligt på grund av AVs arbete med ny struktur och nytt upplägg av myndighetens föreskrifter.

Det arbete som inleddes 2016 kring den så kallade "Skolmiljarden" fortsatte även under 2017. "Skolmiljarden" innebär möjligheter för skolor att söka statlig delfinansiering av arbetsmiljöåtgärder, däribland bullerbekämpning. Ett samarbete inleddes med HRF Strängnäs för se vilka de lokala möjligheterna är för att utnyttja detta till informations-spridning och verkliga förbättringar. Samarbetet innebar bland annat möten med lokala skolpolitiker och skolledare, samarbete med lokala fackföreningar och en skrivelse till alla rektorer i kommunen.

Med utgångspunkt i de erfarenheter som vanns utarbetades ett påverkansmaterial kring "Skolmiljarden" och ljudmiljö i skolor, som skickades ut till föreningar och distrikt samt lades upp på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda. Förbundskansliet informerade också om arbetet vid Stockholmsdistriktets extra årsmöte.

Råd till fackförbund

Under året hade HRF möten med flera fackförbund. Bland annat träffade vi representanter för IF Metall, som ville diskutera hur de kan förbättra tillgängligheten för hörselskadade inom sin egen verksamhet, inte minst i samband med kurser och utbildningar.

HRF träffade även arbetsmiljöansvariga på fackförbundet Vision, för att informera om vår syn på lågfrekvent buller och taluppfattbarhet i kontorslandskap och liknande miljöer. Vision avser att uppmärksamma frågorna i det fortsatta arbetsmiljöarbetet.

Inspektioner av skolornas arbetsmiljö

HRF har löpande följt den stora satsning på inspektion av arbetsmiljön i skolan som Arbetsmiljöverket bedrivit. Genom granskning av inspektionsprotokoll har förbundet kunnat konstatera att många av de anmärkningar skolorna får gäller buller.

Den bilden bekräftades också när satsningen, som omfattat cirka 30 procent av alla Sveriges skolor, slutredovisades under våren 2017. Hela nio av tio skolor hade brister i det förebyggande arbetsmiljöarbetet, och buller är ett av de vanligaste problemen.

Utvärderingen visade att det ofta slarvas med kravet att vidta särskilda åtgärder för elever och lärare med hörselnedsättning och kravet på att erbjuda bullerutsatta lärare hörselundersökningar, exempelvis lärare inom trä- och metallslöjd och gymnastik.

HRF välkomnade och uppmärksammade utvärderingen, men framförde också till Arbetsmiljöverket att det är beklagligt att ljudmiljö och taluppfattbarhet i klassrum fått så lite uppmärksamhet under inspektionerna.

HRF nekades plats i Försäkringskassans funktionshinderråd

HRF försökte under året få en plats i Försäkringskassans funktionshinderråd. Beskedet från FK var emellertid att detta inte är möjligt, eftersom endast organisationer nominerade av centralorganisationer kan sitta med i samrådet. HRF skickade därför en skrivelse till FKs generaldirektör för att förklara att Lika Unika, den centralorganisation HRF tillhör, inte längre nominerar deltagare till flertalet samråd. I skrivelsen påpekades också att HRF representerar en av de största grupperna personer med funktionsnedsättning och att om FK tar funktionshinderfrågor på allvar är det också av värde för myndigheten att ta del av erfarenheter och problem som drabbar hörselskadade. HRF samlar via Hörsellinjen och andra kanaler många erfarenheter om personer som hamnar i kläm i Försäkringskassans verksamhet. Även denna gång blev beskedet emellertid ett nej, men med ett löfte om att denna problematik ska tas upp på nytt i samband med en översyn av samrådets verksamhet.

F. En stark organisation i utveckling

F.1 Att öka medlemsantalet

Opinionsundersökning om HRF

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har högt anseende bland allmänheten, enligt en Sifo-undersökning som genomfördes våren 2017. HRF hamnade på fjärde plats vid en jämförelse mellan 34 olika intresseorganisationer i Sifos "Anseendeindex". Två av tre hade hört övervägande positiva saker om HRF i media och lika många uppgav att de upplevde HRF som en organisation de kan lita på.

HRF fick också starkt stöd för de frågor förbundet driver, till exempel likvärdig hörselvård, bättre ljudmiljö, fler teleslingor, mer textning och forskning. Hela 77 procent tycker att det är "utomordentligt viktigt" eller "mycket viktigt" att HRF arbetar för att hörselskadade ska få bättre livsvillkor.

Sifo-mätningen gav också positiva signaler om möjligheterna att värva nya medlemmar. Ungefär 3 procent, motsvarande 300 000 personer i befolkningen, uppgav att de kunde tänka sig att bli medlemmar – det vill säga tolv gånger så många som dagens medlemsantal. Hela 13 procent av befolkningen kan tänka sig att bli medlemmar längre fram.

En av tre hade läst/hört om HRF i media. Så många som en av tio hade fått information om HRF via våra gåvoförmedlare, vilket visar att insamlingsverksamheten bidrar till att öka allmänhetens kännedom om HRF.

Medlemsundersökning

I december förbereddes en större medlemsundersökning i samarbete med undersökningsföretaget Novus, för genomförande under vintern/våren 2018.

Medlemsavgift via autogiro

Lagom till Hörselveckan lanserade HRF en ny möjlighet: att betala sin medlemsavgift månadsvis via autogiro. Detta innebär en månadsavgift på 25 kronor i månaden för en huvudmedlem.

Från och med oktober lyftes autogiro som en möjlighet för nya medlemmar. Omkring årsskiftet började även befintliga medlemmar få information om möjligheten med autogiro, i samband med avisering om medlemsavgiften.

Handledningar för värvning och medlemsvård

Inför Hörselveckan tog förbundet fram anvisningar och tips, som stöd för föreningarnas om medlemsvärvning. Dessa publicerades på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda.

Det togs också fram anvisningar och tips i samband med lanseringen av månadsvis betalning av medlemsavgiften via autogiro. Föreningar och distrikt fick råd om hur de kan värva medlemmar med stöd av en ny folder om autogiro, i kombination med formulär för autogiro och medlemsansökan.

Bästa värvarförening

Hörselskadades förening i Sävsjö och Hörselskadades förening i Stockholm vann 2016 års värvartävling, som avgjordes under våren 2017. Tävlingen har två kategorier: störst antal värvade medlemmar och störst medlemsökning i procent. Stockholm var den förening som lyckades värva störst antal medlemmar under 2016. Sävsjö ökade mest av alla föreningar under 2016. Föreningarna belönades med diplom och prissumman 5 000 kronor vardera i samband med förbundsmötet i maj.

Nya möjligheter till engagemang

Inför "Slingkollen" publicerades flera annonser och inlägg på webben, i sociala medier och i nyhetsbrev där medlemmar bjöds in att ta kontakt med sin förening och engagera sig aktivt i satsningen. Syftet var att få medlemmar att ta steget från passiv till aktiv medlem, samt stimulera kontakt med den egna föreningen, genom att erbjuda en konkret påverkansinsats som många upplever som både rolig och nyttig (se även C.3).

Hörapparatsbatterier som ny medlemsförmån

Under hösten 2017 tog förbundet fram ett medlemserbjudande om hörapparatsbatterier av hög kvalitet till lågt pris, i samarbete med HRF Hörteknik. Syftet var att öka mervärdet i medlemskapet, bland annat för att underlätta föreningarnas medlemsvärvning (se även F.5).

Juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor

Medlemmar kan få juridiskt stöd i socialförsäkringsfrågor, och det är en möjlighet som i många fall har motiverat hörselskadade och föräldrar till hörselskadade barn att bli medlemmar. Förfrågningar om juridiskt stöd hanteras av Hörsellinjen, som hänvisar aktuella fall till HRFs juristkonsult.

Under 2017 hänvisades 26 ärenden till HRFs jurist. Två tidigare fall fick rättslig framgång under året; en familj fick helt vårdbidrag för gravt hörselskadad barn och en person fick handikappersättning på grund av grav hörselskada.

F.2 Att stimulera medlemsengagemang och utveckla dialogen inom organisationen

Genomföra rådslag i samband med förbundsmöte

Den 19-20 maj arrangerade förbundet ett rådslag med representanter från HRFs distrikt. Totalt deltog drygt 50 personer: cirka 30 representanter från distrikten, samt förbundsstyrelsen och personal från förbundskansliet.

Det genomgående temat för rådslaget var engagemang, med fokus på hur HRF kan främja medlemsengagemang i olika former. Särskilt inbjudna personer från distrikt och föreningar presenterade exempel på hur de lyckats med engagemang och medlemsvärvning.

Mellan presentationerna diskuterade rådslagets deltagare i mindre grupper kring det exempel de lyssnat till: Hur skulle upplägget fungera hemma i det egna distriktet? Hur skulle upplägget/metoden kunna utvecklas? Fanns det fler förslag på metoder att använda? Vid återsamling blev det givande diskussioner, med utbyte av erfarenheter och tips.

Vid rådslaget presenterades även Sifo-undersökningen om allmänhetens syn på HRF (se F.1), den förestående satsningen Slingkollen, HRFs arbete med äldrefrågan samt hur HRFs värdegrund kan vara ett stöd på alla nivåer inom organisationen.

Arbetsgrupp om kongressutveckling

En arbetsgrupp bestående av förbundsstyrelseledamöter och representant från kansliet började under hösten samla in erfarenheter från tidigare kongresser för att utreda vad som fungerar bra och vad som kan utvecklas ytterligare för att demokratin under och mellan framtidens kongresser kan främjas. Arbetsgruppens arbete ska presenteras i juni 2018.

Diskussionsmaterial om HRFs värdegrund

Den värdegrund som antogs av HRFs kongress 2016 gäller för hela organisationen, och det är därför viktigt att distrikt och föreningar får möjlighet att sätta sig in i vad värdegrunden innebär i praktiken och hur den kan vara ett värdefullt stöd för förtroendevalda och andra aktiva. Ett diskussionsmaterial togs därför fram inför förbundsmötet i maj.

F.3 Att stärka och engagera förtroendevalda

Anordna seminarier för distrikten

Hörselvårdsseminarium: I november anordnade förbundet ett hörselvårdsseminarium med representanter från 16 HRF-distrikt. På seminariet diskuterades bland annat hur distrikten kan stödja föreningarna i arbetet för ökad hörselkompetens inom vård och omsorg för äldre. Förslagen i Hjälpmedelsutredningen presenterades, liksom HRFs rapport "Hörselskadade i siffror 2017" (se A.2).

I februari anordnades även ett referensgruppsseminarium om CI-frågor i samband med den kartläggning av CI-vården som inleddes under året. Bland deltagarna fanns även företrädare för några av distriktens intressegrupper och intresseföreningar.

Stöd och information till distrikt och föreningar

Under året fick förbundet en rad förfrågningar om stöd när det gäller föreningspraxis, tolkning av stadgar, svårigheter att få medlemmar att ta på sig olika förtroendeuppdrag,

styrelseprocessfrågor, ekonomiska frågor och konflikthantering. I början på året och kring årsmötena i föreningar och distrikt var det särskilt många sådana ärenden. Under året gavs stöd till föreningar och distrikt som hade svårt att få ihop en styrelse. Stödet gavs via mejl, telefon och genom personliga besök av personal från förbundskansliet. Förbundsstyrelsens ledamöter gjorde också ett stort antal besök ute i föreningar och distrikt som hade efterfrågat det.

Bidrag till distrikten

Ett antal distrikt som hade ansökt om ekonomiskt bidrag för att anordna kurser och seminarier på olika prioriterade teman, har fått bidrag beviljade och utbetalade under året. Ett särskilt prioriterat område var utbildning om äldrefrågor.

Utbildning om teleslingor

Inom ramen för projektet "Slingkollen" genomförde förbundet en första regional utbildningsdag i Göteborg i december, med ett 40-tal deltagare från föreningar och distrikt. Ytterligare fyra utbildningstillfällen planeras i januari–februari 2018 i Umeå, Örebro, Stockholm och Kalmar (se C.3).

Ta fram en utbildningsplattform

Det planerade arbetet med en utbildningsplattform för HRF sköts upp, och är planerat att genomföras under 2018.

F.4 Att HRFs verksamheter blir tillgängliga för alla hörselskadade

Förbättra tillgängligheten inom HRF

För att uppnå HRFs vision om ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet måste vi börja med oss själva. Genom att göra alla våra aktiviteter inom HRF tillgängliga för hörselskadade blir vi förebilder för resten av samhället. Därför ska vi stärka tillgänglighetskompetensen och -medvetenheten inom organisationen. Det planerade teleslingeprojektet (se C) kommer att bidra till denna utvecklingsprocess.

F.5 Medlemsvård

Medlemsregistret

Medlemsregistret uppdaterades och utvecklades kontinuerligt, bland annat med anledning av införandet av autogiro under hösten.

Medlemsinformation

I samband med medlemsaviseringen fick varje medlem en folder med information om några av de frågor HRF prioriterar under året, medlemsförmåner med mera.

Under året, med start i mars, fick alla medlemmar med e-postadress i medlemsregistret utskick med det veckovisa digitala nyhetsbrevet "Nyheter från HRF.se".

Medlemsförmåner

HRFs medlemsförmåner ses över inför varje årsskifte. Under hösten påbörjades arbetet med en ny medlemsförmån: möjlighet att köpa batterier från HRF Hörteknik till kraftigt reducerat pris. Syftet var att ge HRFs största medlemsgrupp – hörapparat användarna – ett erbjudande som ökar medlemsnyttan.

F.6 Stöd till Unga Hörselskadade (UH)

Unga Hörselskadade (UH) fick även under 2017 ekonomiskt stöd från HRF till sin administration och verksamhet. HRF bidrog även till UHs intressepolitiska aktiviteter under Almedalsveckan.

F.7 Internationellt samarbete

IFHOH och EFHOH

HRF är medlem i European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) och International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH).

HRF hade inga styrelseuppdrag inom EFHOH (European Federation of Hard of Hearing People) under 2017, men vi deltog och var representerade på EFHOHs årsmöte och temadag i London i under våren.

IFHOH (International Federation of Hard of Hearing People) hade ingen gemensam medlemsträff (årsmöte) under året.

NHS

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade årsmöte och temadagar i Asker, Norge i slutet av augusti, där HRF deltog. Temat för konferensen var "Vågar vi åldras i Norden som hörselskadade?" och HRF gjorde en presentation om äldre hörselskadades situation i Sverige. Vid årsmötet antogs några förslag om att uppmana Nordiska ministerrådet att sätta hörsel frågorna på den politiska dagordningen, att stärka hörsel forskningen i Norden samt att anordna en Nordisk konferens.

HRF deltog även på NHS ledarmöte i mars samt på ledarmötet i november.

Genomföra utvecklingssamarbete i utvecklingsländer

HRF genomför utvecklingssamarbete med partnerorganisationen ASHICO (Asociación de Hipoacúsicos Cochabamba) i Bolivia genom MyRight med stöd av Sida.

Hörselskadeorganisationen ASHICO grundades 2015 i staden Cochabamba i centrala Bolivia och har i dagsläget cirka 30 medlemmar. Under projektets första tvåårsperiod, 2016–2017, gjorde organisationen framsteg både nationellt och internationellt. Till exempel har benämningen "hörselskadad" först under de senaste åren blivit någorlunda känt i Bolivia, tack vare ett gediget arbete av ASHICO och dess systerorganisationer för att synliggöra hörselskadade som grupp. Medlemskapet i Riadis – latinamerikanska nätverket för ideella organisationer för personer med funktionsnedsättning och deras familjer – var också en viktig milstolpe för ASHICO 2017.

Under hösten 2017 gjorde HRF en uppföljningsresa till Bolivia för att besöka ASHICO och systerorganisationerna Ashicruz och AHLPL. De tre organisationerna avser att grunda ett gemensamt förbund på sikt.

I januari 2018 inledde HRF och partnerorganisationen ASHICO ett nytt projekt som innebär ytterligare två års samarbete.

G. Vår demokrati

G.1 Valberedning och revision

Valberedningen

I valberedningen ingår sammankallande Per-Ola Sjödén, Lars-Erik Svensson, Lena Enlund, Ludvig Ahlström och Marianne Morin samt ersättare Jan-Erik Asp.

Valberedningen hade två möten under året, i samband med förbundsmötet i maj och november.

Revision

KPMG är auktoriserad revisor för HRF. Arne Andersson och Birgitta Tell är förbundets förtroendevalda revisorer. Ersättare är Margareta Fisk. Utöver sedvanligt revisionsarbete har förbundets förtroendevalda revisorer varit delaktiga i diskussioner kring aktuella frågor som berör föreningar och distrikt.

G.2 Förbundsstyrelse och förbundsmöten

Förbundsstyrelsen

Förbundsstyrelsen, som är HRFs högsta beslutande organ mellan kongresserna, består av förbundsordförande Mattias Lundekvam, vice förbundsordförande Eva Blomquist, förbundskassör Jonas Sahlberg samt ledamöterna Agneta Österman Lindquist, Carina Albertsson, Eivor Johansson, Jan Fryklund, Lena Thorén, Sune Wadenheim, Susanna Ahlström och Susanne Mattes Gärtner.

Adjungerad till förbundsstyrelsen var representant för Unga Hörselskadade (UH).

Förbundsstyrelsen höll sju protokollförda sammanträden, varav fyra var tvådagarsmöten. Därutöver fattades också tre per capsulam-beslut.

Representation

Förbundets representation i olika samrådsorgan, utredningar, seminarier och konferenser var även under 2017 omfattande. Förbundet var på olika sätt aktiva i många av de pågående statliga utredningar som berör för hörselskadade viktiga intressepolitiska frågor. Förbundsstyrelsen deltog flitigt i olika arbetsgrupper och konferenser samt i olika sammankomster arrangerade av distrikt och föreningar.

Förbundsmöte

Förbundsmötet, som är rådgivande organ med representanter från HRFs 22 distrikt, hade två möten under 2017 som bland annat behandlade förbundets årsredovisning på våren och förbundets verksamhetsplan och budget för 2018 på hösten. Dessutom förlängdes vårmötet med en extra dag för rådslag (se F.2). Mötena finns dokumenterade i minnesanteckningar.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika – federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lika Unika är en samarbetsorganisation som förutom HRF består av Synskadades Riksförbund (SRF), Neuroförbundet, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) samt Sveriges Dövas Riksförbund (SDR). HRFs representation i Lika Unikas styrelse var under året: Mattias Lundekvam som ledamot och Agneta Österman Lindquist som ersättare. Sune Wadenheim fortsatte som ledamot i samarbetsorganisationens valberedning och Birgitta Tell som revisor.

MyRight

HRF är också medlem i MyRight som är en organisation som samordnar funktionshinderrörelsens internationella utvecklingsarbete som bedrivs i partnerskap mellan svenska organisationer och organisationer i MyRights samarbetsländer. Carina Albertsson, förbundsledamot var under året vice ordförande i MyRights styrelse och Eva Sten förtroendevald revisor till och med årsmötet i april.

Samverkan med andra organisationer

HRF fortsatte samarbetet i den så kallade "Ordförandegruppen", med andra förbund för hörselskadade, döva och dövblinda: – Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Barnplantorna, Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH), Vuxendöva i Sverige (VIS). Dagordningen beror på vilka frågor som är aktuella och angelägna inom området.

Förbundet var också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS), som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området, samt andra branschorganisationer. Agneta Österman Lindquist representerade HRF i SAS styrelse och Sune Wadenheim var revisor.

H. Kommunikation och information

Mediekontakter

HRF ska sprida hörselskadekunskap och vara en drivande kraft för hörselsmart samhällsutveckling. En viktig del av detta är att vara en stark röst i samhällsdebatten och öka HRFs och hörselskadades synlighet i massmedia.

Under 2017 medverkade HRF i en rad olika mediasammanhang. Vi publicerade bland annat fyra debattartiklar, dels om hörselvård (se B.2), dels om textning (A.2). Vi uttalade oss även i en rad artiklar, tv- och radioinslag, bland annat:

- Om hörselstress i arbetslivet (Tidningarnas Telegrambyrå TT, mars): Reportage om hörselproblem samt vikten av hörselkontroller och att få allsidig hörselvård i tid.
- Om brist på vård för tinnitus (Sveriges Radio Ekot, april): Vi satte ljuset på landstingens otillräckliga tinnitusvård – alldeles för få får behandling för sin tinnitus, trots att det finns bra metoder.
- Om ”tinnitusplåster” (Svenska Dagbladet, juni): Vi kritiserade försäljningen en produkt som uppges lindra tinnitus, trots att det saknas vetenskapligt stöd.
- Om ”Fritt val” och bonussystem (SVTs Rapport och TV4s Nyheterna, maj-juni): Vi beskrev problemen med hörselvård med hörselcheckar, med anledning av att Hjälpmiddelsutredningen dömde ut ”Fritt val”-systemet (se B.2).
- Om fördelar med tvåspråkighet (SVT Nyheter Uppsala, september): Vi förklarade varför tvåspråkighet med tal och tecken är en tillgång för hörselskadade och döva barn från tidig ålder. Detta med anledning av att läkare vid en CI-klinik hävdade att föräldrar till barn med CI bör ”huvudsatsa på talet” under barnets två första år.
- Om ojämlig hörselvård (SVTs Rapport, Radio P4 Gävleborg, oktober/november): Med anledning av HRFs rapport ”Hörselskadade i siffror 2017” kommenterade vi de stora olikheterna i landet, både vad gäller tillgången till två hörapparater och hörselvårdsavgifter (se B.2).

HRFs webbplatser

Några av HRFs viktigaste kanaler för kunskapsspridning och kommunikation är våra webbplatser HRF.se och Hörsellinjen.se. Under året hade dessa webbar sammanlagt omkring 800 000 unika sidvisningar. HRF.se inkluderar även Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda, en webbshop samt över 210 lokala webbar.

Innehållet uppdaterades kontinuerligt. Samtidigt utvecklades webbarnas funktionalitet, tillgänglighet och användarvänlighet. Under året förbättrades bland annat navigationen på HRF.se via mobil, surfplattor och motsvarande enheter.

Även intranätet Hörnet förbättrades, med ny struktur och utvecklat innehåll. I början på året skapades ett nytt dokumentarkiv och en ”Verktygslåda” med tips och råd för distrikt och föreningar. Dessutom utvecklades funktionaliteten i ”Dialogen”, ett diskussionsforum på Hörnet, så att förtroendevalda kan ”prenumerera” på trådar och få notifikationer till sin e-post.

Under hösten byggdes ”Hörnet-shopen”, en ny webbutik för föreningar/distrikt. Här samlas föreningsmaterial som inte finns på öppna webben, dessutom är de flesta trycksaker kostnadsfria. Samtidigt utvecklades ett system för individuell inloggning på Hörnet. Både butik och ny inloggning förbereddes för lansering efter årsskiftet.

Under året skapades två särskilda ”kampanjwebbar” – en för HRF i Almedalen samt slingkollen.se (se C.3).

Stöd till lokala webbredaktörer

Under 2017 hade 22 distrikt och 189 föreningar sina lokala webbar på HRF.se.

Som ett led i arbetet för att förbättra servicen till webbredaktörer i föreningar och distrikt började förbundet under året lägga upp korta, textade instruktionsfilmer för lokala webbredaktörer på en särskild Youtube-sida. Filmerna ger enkla anvisningar om att hantera funktioner och innehåll på webben.

Lokala webbredaktörer fick också tillgång till ett bildgalleri med HRF-relaterade bilder för fri användning på sina egna webbsidor samt statistik för sina lokala webbsidor.

Sociala medier

Vi fortsatte arbetet med att utveckla HRFs närvaro i sociala medier – framför allt på Twitter, Facebook och Instagram. Via dessa kanaler spred vi hörselskadeinformation, marknadsförde HRF och våra aktiviteter, samt förde dialog med såväl medlemmar och andra hörselskadade som med politiker och andra parter i samhället.

HRFs Facebookgrupper växte snabbt – särskilt gruppen HRF: Tinnitus och ljudöverkänslighet, som hade cirka 1 500 medlemmar vid årets slut. Näst störst var HRF: Diskussionsgrupp för hörselskadade och HRF: Cochlea-implantat, med 1 200–1 300 medlemmar vardera, medan HRF: Menières sjukdom hade drygt 1 000 medlemmar och HRF: Föräldrar hade drygt 300 medlemmar. I grupperna får privatpersoner möjlighet att tipsa, stötta och diskutera hörselfrågor med varandra. HRF kan även ge stöd, svara på frågor och hänvisa personer till Hörsellinjen.

Digitala nyhetsbrev

Under året utökades kommunikationen via digitala nyhetsbrev, såväl internt som externt. Det innebär att information kan spridas snabbare, samtidigt som det är såväl miljövänligt som tids- och kostnadseffektivt.

I mars lanserade förbundet ”Nyheter från HRF.se”, ett nyhetsbrev som listar de senaste artiklarna från HRF.se och går ut ungefär en gång i veckan, till medlemmar som har uppgett e-postadress, samt personer inom hörselvård, skola, myndigheter, politiker, organisationer och andra intresserade. Alla som önskar kan börja prenumerera på nyhetsbrevet.

Syftet med ”Nyheter från HRF.se” är att uppmärksamma hörselfrågorna, nå ut med nyheter som HRF anser viktiga, att synliggöra HRF och våra åsikter, samt att utveckla informationsflödet och engagemanget inom HRF.

I slutet av året hade nyhetsbrevet cirka 8 000 prenumeranter och en öppningsfrekvens på cirka 40 procent, vilket är mer än dubbelt så högt som snittet för denna typ av utskick. Under sommar/höst gjordes även flera digitala utskick om Hörselveckan till föreningar/distrikt, och i oktober var det smygstart för digitala HRF-nytt till förtroendevalda.

HRF-nytt

HRF-nytt är förbundets nyhetsbrev för förtroendevalda, med information om aktuella frågor som är av intresse för föreningar och distrikt.

Under året skickade förbundet ut 9 nummer av HRF-nytt per post. I oktober började förbundet även skicka ut enstaka HRF-nytt som digitala nyhetsbrev. HRF-nytt finns även på Hörnet, HRFs intranät för förtroendevalda.

Informationsmaterial

HRFs broschyrer, foldrar och annat informationsmaterial uppdaterades och trycktes fortlöpande under året. Flera nya material till stöd för medlemsvärvning producerades inför Hörselveckan. Broschyren ”Stark, synlig, hörselsmart”, presenterar HRF som förändringskraft i samhället och som stöd för enskilda. Foldern ”Bli hörselsmart. Bli medlem.” har fokus på HRFs autogiroerbjudande. Det togs även fram nya formulär för medlemsansökan och samtycke till autogirobetalning.

En efterlängtd folder var "Samtalssmart – några tips om samtal med nedsatt hörsel", som erbjuder enkla råd till både hörselskadade och anhöriga om hur samtal kan underlättas när någon i samtalet har nedsatt hörsel. Under året tog vi även fram faktablad, foldrar med mera om teleslingor med anledning av satsningen "Slingkollen" (C.3). "Hörseltestaren" trycktes upp som punktskriftskort, till stöd för synskadade som vill göra HRFs digitala hörseltest.

Profilprodukter

Förbundets sortiment av profilprodukter utökades under året, inför Almedalen, Hörselveckan och Slingkollen. Vid upphandling försöker HRF alltid säkerställa att produkterna har producerats på ett etiskt sätt, utan att skada miljön och under goda arbetsvillkor.

Föreningar och distrikt erbjöds möjligheten att köpa rollups, strandflaggor, t-shirts, tygkassar, reflexband och knappar i olika färger med budskapet "Ett hörselsmart samhälle nu!". Priset sänktes på en rad produkter för att uppmuntra föreningar att sätta ihop värvningspaket. I samband med starten på satsningen Slingkollen tog HRF fram kampanjknappar och en ny Slingkollen-t-shirt, att användas av föreningsaktiva som kollar slingor (se C.3).

HRFs reflexvästar med texten "Nedsatt hörsel" var särskilt populära under hela året.

Hörsellinjen

HRFs rådgivningstjänst Hörsellinjen utgör en central del av förbundets arbete för att stärka hörselskadade och anhöriga. Hörsellinjen underlättar tillgången till kunskap om möjligheter och rättigheter, bland annat när det gäller hörselvård, hjälpmedel, olika hörselskador, arbetsliv, utbildning, socialförsäkringar och tillgänglighet. Hörsellinjen erbjuder information och råd till företag, kommuner, vårdgivare och organisationer.

Informationen lämnas både som personlig rådgivning via telefon och e-post, och i artiklar på webbplatsen hörsellinjen.se. Hörsellinjen bidrar också med kunskap till HRFs intressepolitiska arbete.

Under 2017 hade Hörsellinjen drygt 2 500 kontakter, varav nästan två tredjedelar tog kontakt via telefon och en knapp tredjedel via e-postformuläret på hörsellinjen.se. Antalet kontakter 2016-2017 var lägre än tidigare år till följd av låg bemanning, vilket i sin tur gjorde det nödvändigt att begränsa marknadsföringen.

De vanligaste frågorna gällde tinnitus, hörselvård, hörapparater och andra hörhjälpmedel. Det var också många som sökte fakta och råd om textning, skolfrågor och stöd i arbetslivet. En stor andel frågor gällde hörapparatutprovningar inom Fritt val-systemen i Skåne och Stockholms län (se B.2). Det visar att Hörsellinjens oberoende vägledning har blivit allt viktigare, som en följd av att affärsintressen har fått inflytande över innehållet i hörselvården. Det kan vara svårt för enskilda att få information om sina rättigheter och möjligheter, bland annat om vad de har rätt att få inom den allmänna hälso- och sjukvården och vad de behöver betala för.

Sedan tio år tillbaka är Hörsellinjen handläggare av HRFs juridiska rådgivning till medlemmar. Under 2017 hänvisades 26 ärenden till HRFs juridiske konsult (se även F.5).

Under året fortsatte även arbetet med att utveckla fakta och råd på Hörsellinjen.se. Målsättningen är att svaren på de flesta allmänna frågor om hörsel ska finnas på webben. Bland annat utvecklades informationen om teleslingor och andra kommunikationssystem, med anledning av den förestående satsningen "Slingkollen".

Hörsellinjens personal deltar i fortbildning samt får handledning i samtalsmetodik av psykolog, som en del av ett kontinuerligt kvalitetssäkringsarbete.

KO-anmälan av Audika AB

I november anmälde HRF hörselvårdsföretaget Audika AB till Konsumentombudsmannen (KO) för vilseledande marknadsföring. Detta sedan Audika i oktober skickat ut ett nyhetsbrev/pressmeddelande med hänvisningar till Hörselskadades Riksförbund, Hörselveckan och vår devis ”Ett hörselsmart samhälle nu – vilket gav sken av att företaget har ett samarbete med HRF, trots att så inte var fallet.

Samtidigt skickade HRF ett varningsbrev till Audika, via en advokatfirma. Där påtalades att företagets nyhetsbrev innebär så kallad renommésnyltning, varumärkesintrång och vilseledande marknadsföring. Audika uppmanades att omedelbart upphöra med, och i framtiden avstå från, all marknadsföring och alla budskap av detta slag.

Kort därefter tog Audika bort pressmeddelandet från sitt pressrum och HRF fick ett brev, via juridiska ombud, där företaget uttryckte besvikelse över HRFs KO-anmälan samt bestred HRFs kritik mot att det skulle röra sig om varumärkesintrång och vilseledande information till hörselskadade.

KO-anmälan hade vid årsskiftet ännu inte handlagts av KO.

Registrering av HRFs varumärken

I december lämnade HRF in ansökan om registrering av varumärken till Patent- och Registreringsverket (PRV). Ansökan gällde namnen Hörselskadades Riksförbund, Hörsellinjen och Hörsellinjen samt Hörsellinjens logotyp. Sedan tidigare har HRF registrerat HRFs logotyp samt namnet Hörselfrämjandet. Tidningen Auris har ett registrerat utgivningsbevis

Norsk licens för Hörseltestaren

I april ingick HRF ett licensavtal med den norska hörselskadeorganisationen, Hørselhemmedes Landsförbund (HLF), angående en norsk version av HRFs digitala tal-i-brus-test, Hörseltestaren. HLF betalar en engångssumma och får därmed rätt att använda testet på obestämd tid och att ”HLF-anpassa” utseendet på webb och appar, men HRF äger fortfarande testet och måste godkänna ändringar som kan påverka själva hörseltestet. Avtalet tillåter inte heller att testet används i kommersiellt syfte, till exempel i samband med företagssamarbeten. Målsättningen är att organisationerna i framtiden ska kunna dela på utvecklingskostnaderna.

I. Insamlingsutveckling

I.1 Givarvård

Förbundet fortsatte under året utveckla olika insamlingsvägar, i syfte att bredda möjligheterna att stödja HRFs arbete för att ta tillvara hörselskadades intressen.

Givarutbud och givaranalys

Under året gjordes en översyn av rutiner och funktioner för minnesgåvor, gratulationsgåvor och kampanjgåvor. I samband med detta utvecklades även rutinerna för återkoppling till givare, bland annat i form av tackbrev.

Inför julen 2017 förbättrades funktionerna för kampanjgåvor via webben. Givare erbjöds möjlighet att ladda ner ett gåvoblad, alternativt att få ett gåvoblad skickat till sig. Liknande funktioner förbereddes för minnesgåvor och gratulationsgåvor.

Under hösten initierades kontakt med analysföretag om olika möjligheter att genomföra en givaranalys och översyn av insamlingsverksamheten vid sidan av telemarketing. Själva analysen sköts fram till 2018.

Givarkommunikation

Givare får information om HRFs verksamhet via webben, det digitala nyhetsbrevet "Givaren" samt i de olika brev som går ut till de som tackat ja till att ge en gåva vid kontakt med HRFs gåvoförmedlare. "Givaren" utkom med två nummer under året. Det skickades till HRFs månadsgivare och andra som hade anmält intresse för att ta del av nyheter från HRF.

Ett nytt gratulationskort togs fram under hösten. Under året inleddes också ett arbete med att förnya utseendet på de material givare får när de har skänkt en gåva till HRF och samtidigt stärka HRFs varumärke. Ett test med bland annat nya brevmärken och kort genomförs 2018.

Julgåvan 2017

HRFs julinsamling, "Julgåvan 2017", genomfördes under december, till förmån för hörsselforskningen. Insamlingen uppmärksammades främst genom en insamlingsbilaga och annons i Auris nr 7-2017, banners i sociala medier, ett digitalt nyhetsbrev till medlemmar samt på HRF.se. De som skänkte en gåva via webben kunde skriva ut eller beställa ett gåvobrev som tack.

HRFs gåvoförmedlare kontaktade ett tiotal företag som tidigare varit HRFs "företagsvänner", varav hälften valde att ge en julgåva.

Insamlingsbrev

Under året medföljde insamlingsbilagor i två nummer av Auris. Under flera år har dessa bilagor, riktade till medlemmar, inbringat allt mindre, varför frekvensen har dragits ner.

Sparande i Humanfonden

Sparare kan välja att stödja HRF genom att spara i Humanfonden, där två procent av avkastningen går till det ändamål spararen väljer. I början på 2017 togs fondavgifterna bort på denna typ av sparande. Möjligheten att spara i Humanfonden marknadsfördes under året på webben, i nyhetsbrev, i sociala medier samt i Aurisannons.

I.2 Stöd till forskning och utveckling

Hörsselforskningsfonden

HRF stödjer hörsselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörsselforskningsfonden. Fonden delade ut 1,65 miljoner till olika forskningsprojekt som sökt anslag under året

om bland annat forskning om vätgas mot buller, benledning, cochleaimplantat, olika diagnostiska mätmetoder och mycket annat. Totalt beviljades tolv olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning anslag under 2017. En särskild satsning på forskning som rör barn kunde göras tack vare en gåva på en halv miljon kronor från HRF-föreningen i Nacka-Värmdö. Halva beloppet delades ut under 2017 och andra halvan beräknas delas ut under 2018.

J. Auris

HRFs tidskrift Auris utkom med åtta nummer under året, i enlighet med utgivningsplanen. Under året tog Auris bland annat upp hörselskadades situation i Sverige, mänskooöden, forskningsrön, tekniska nyheter och rätten till hjälpmedel.

Några av de nyheter som uppmärksammades under 2017 var Hjälpmedelsutredningens kritik av "Fritt val", den bristande tillgängligheten i rapporteringen efter terrorattacken i Stockholm i april, HRF Östergötlands informationskampanj om tinnitus, forskning om kognitiv hörselvetenskap och olika lokala aktiviteter i samband med Hörselveckan.

Auris publicerade även reportage från två så skilda miljöer som en skola för hörselskadade i Rwanda och om en renskötare i den svenska fjällvärlden, samt porträtterade bland andra den världsberömda författaren och illustratören Kitty Crowther samt den legendariske ishockeytränaren Leif Boork.

Arbetet med att ta fram en ny, responsiv webb för Auris sköts upp till 2018.

K. Administration och personal

Förbundet hade under året sammanlagt 62 anställda årsarbetare. Personalen på förbundskansliet, inklusive kontoret i Söderhamn, uppgick till 30 årsarbetare. Antalet gåvoförmedlare samt kontorschefer i insamlingsverksamheten motsvarade 32 årsarbetare. HRF Hörteknik AB hade en (1) årsarbetare och Forskningsinstitutet Hörselbron AB hade en (1) årsarbetare.

På hyresvärdens initiativ inleddes en diskussion om att flytta förbundskansliet till nya lokaler under våren. Under hösten ingicks ett avtal om nya, ändamålsenliga lokaler i Kista, med höga krav på god ljudmiljö och tillgänglighet för hörselskadade, och flytten planeras till mitten på 2018. Unga Hörselskadade (UH) uttryckte intresse för att flytta med HRF, till samma lokaler.

Förbundet har återkommande personalöverläggningar. Hösten 2017 genomfördes personaldagar i Körunda, där det bland annat fördes diskussioner om behov i framtida kansli lokaler, hörselskademedvetet bemötande, nyheter inom hörteknik och textning samt verksamhetsplanering. Som personalfrämjande insatser genomfördes både individ- och gruppinriktade personalutbildningar, arbetsmiljöåtgärder samt erbjöds företagshälsovård.

HRFs generalsekreterare sedan tio år, Hans Ericson, gick i pension vid årsskiftet 2016-2017. Han efterträddes av Carl von Essen, som tillträdde den 1 januari 2017. Carl von Essen lämnade uppdraget den 18 maj, på förbundsstyrelsens begäran, sedan det visat sig att han och förbundsstyrelsen hade olika uppfattningar om HRFs prioriteringar och hur förbundets arbete ska bedrivas. Förbundsstyrelsen kom fram till att det inte fanns förutsättningar för att fortsätta samarbetet. Förbundsordförande Mattias Lundekvam gick in som chef för förbundskansliet under resten av 2017.

I september utsåg förbundsstyrelsen Hanna Sejlitz till ny generalsekreterare för HRF, med start i januari 2018.

L. Ägarplanering och stöd till närstående verksamheter

HRF Hörteknik AB

HRF Hörteknik AB är ett bolag som ägs av HRF. Bolaget bedriver huvudsakligen försäljning av hjälpmedel, batterier och konsulttjänster inom hörselområdet. Bolaget hade under en del av året en auktoriserad hörselmottagning i Stockholms läns landsting. Under året fattades beslut om att avsluta den delen av verksamheten. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

HRF Hörteknik ABs styrelse bestod under året av Jan-Peter Strömgren (ordförande), Eva Sten, Eva Blomqvist och Hans Ericson fram till den extra stämman som var den 3 mars 2017, då ny styrelse valdes. Ny styrelse är: Mattias Lundekvam (ordförande), Jonas Sahlberg, Eva Blomqvist och Sune Wadenheim. Lautaro Aranda var extern vd för HRF Hörteknik AB.

Forskningsinstitutet Hörselbron AB

Forskningsinstitutet Hörselbron AB ägs av Hörselskadades Riksförbund. Hörselbron bedriver forskning och informationsinsamling inom teknisk audiologi och hörteknik. Institutet har bland annat utvecklat kvalitetsregistret för hörselrehabilitering för vuxna. Allt fler landsting ansluter sig och i dagsläget är en majoritet av landstingen anslutna. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Forskningsinstitutet Hörselbrons styrelse bestod under året av Mats Ulfendahl, KI (ordförande), Hans Ericson, HRF, Mattias Lundekvam, HRF, Sten Hellström, KS/KI, och Sten Ternström (KTH). Peter Nordqvist är vd för bolaget.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade, precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade (UH). UH var adjungerad till förbundsstyrelsen. HRF hade en representant i UHs styrelse.

HRF gav ett särskilt ekonomiskt stöd till UHs medverkan i Almedalen. För tionde året i rad genomförde "Slingpatrullen" en hörseltillgänglighetsundersökning som visade på omfattande brister, men samtidigt en viss förbättring jämfört med tidigare år (se även A.1).

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för Hörselskadades Riksförbund (HRF), 802004-4510, med säte i Stockholm, avger härmed årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2017. I koncernredovisningen ingår även de av HRF helägda dotterbolagen HRF Hörteknik AB, 556331-7634, med säte i Stockholm, och Forskningsinstitutet Hörselbron AB, 556835-0663, med säte i Stockholm. All finansiell redovisning är skriven i tkr.

Allmänt om verksamheten

HRFs verksamhet utgår ifrån organisationens ändamålsparagraf, som kan sammanfattas: ”att tillvarata hörselskadades intressen”. HRFs vision är ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet. Ett samhälle där våra mänskliga rättigheter respekteras, och där vi kan förverkliga oss själva utan att hindras av okunskap, otillgänglighet eller brist på vård, stöd och hjälpmedel.

HRF arbetar för full delaktighet och jämlikhet för alla hörselskadade, så att ingen behöver känna sig utanför på grund av sin hörselskada. HRF ska vara ett stöd för hörselskadade och få fler att förstå hur det är. Vi ska bevaka och påverka politiker och andra beslutsfattare. Vi ska skapa insikt om hörselskadades behov i alla delar av samhället. Vi ska stödja forskning och utveckling.

HRFs kongress 2016 fastställde organisationens handlingsprogram för 2017-2020. Handlingsprogrammet är uppdelat i följande områden: Stark, synlig och hörselsmart, Hörselvård och folkhälsa, Delaktighet och trygghet, Uppväxt och utbildning, Arbetsliv och vuxenutbildning och En stark organisation i utveckling.

För att finansiera den stora verksamhet HRF bedriver har – utöver statsbidrag, fondanslag och andra intäkter – allmänhetens bidrag varit helt avgörande genom åren. Insamlingskostnaderna i förhållande till HRFs totala intäkter var under 2017, 24 procent.

Verksamhetsberättelsen ger en bra beskrivning av vad de insamlade medlen går till, det vill säga till arbetet med att uppnå målet att tillvarata hörselskadades intressen och på så vis leva upp till ändamålsparagrafen för organisationen.

Medlemmar och organisation

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är en demokratisk folkrörelse som utgår från medlemmarna. Det är medlemmens intressen som står i centrum för verksamheten i föreningar, distrikt och förbund.

HRFs verksamhet bedrivs på tre nivåer: i våra 185 föreningar, i våra 22 distrikt och på förbunds nivå. Föreningarna verkar lokalt, distrikten regionalt och förbundet på rikspanet. Den högsta beslutande nivån är kongressen.

Våra föreningar

HRF har 185 föreningar, från norr till söder. Föreningarna bedriver verksamhet lokalt, ofta inom en kommun. I vissa delar av landet finns också länsföreningar för föräldrar, yrkesverksamma, personer med tinnitus, ljudöverkänslighet, Menières sjukdom eller cochlea-implantat.

Föreningsstyrelsen, som utses vid årsmöte av föreningens medlemmar, utser ombud till kongressen, HRFs högsta beslutande församling. Alla föreningsmedlemmar* kan därför

vara med och påverka vad HRF ska jobba med, genom vara aktiva i den demokratiska beslutsprocessen. Föreningarna ska framför allt:

- erbjuda råd, stöd och gemenskap, med möjlighet att träffa andra hörselskadade för att utbyta erfarenheter
- sprida kunskap om hörselskadades behov och möjligheter
- anordna tillgängliga aktiviteter, allt från föreläsningar och debatter till utflykter och teaterkvällar
- bedriva lokalt påverkansarbete, framför allt när det gäller tillgänglighet, skola och stöd till äldre hörselskadade.

*De flesta av HRFs medlemmar är med i en eller flera föreningar, och har då rösträtt och är valbara till förtroendeuppdrag. En mindre grupp har så kallat stödmedlemskap, vilket innebär att de är medlemmar enbart i riksförbundet. Stödmedlemmar har inte rösträtt i föreningar och kan inte väljas till förtroendeuppdrag inom organisationen.

Våra distrikt

HRF har 22 distrikt, som i stort sett motsvarar landsting/regioner (med undantag av Västra Götaland som har två HRF-distrikt: Skaraborg och Västra Götaland). Distriktsstyrelserna består av representanter från föreningarna inom distriktet. Distrikten utser i sin tur en representant vardera till förbundsmötet, som ger råd till förbundsstyrelsen.

Distrikten utgör en viktig kraft i HRFs intressepolitiska arbete, eftersom de bevakar och påverkar landstingen/regionerna, som har ansvar för hörselvård, tolkverksamhet med mera.

Distrikten ska framför allt:

- bedriva påverkansarbete gentemot landsting/region, bland annat när det gäller hörselvård och tolkfrågor
- samordna och stödja föreningarnas arbete.
- erbjuda utbildningar
- ta initiativ till verksamhet för olika hörselskadegrupper på regional nivå.

Förbundet

HRF:s förbundsstyrelse är organisationens högsta beslutande nivå mellan kongresserna och leder förbundets verksamhet, med stöd av förbundskansliet.

Förbundet bevakar och driver hörselskadades frågor på rikspanet, samlar och sprider kunskap om hörselskadade, samordnar organisationens verksamhet och ger stöd till föreningar och distrikt.

Förbundet arbetar bland annat med att:

- bedriva påverkansarbete gentemot riksdag, regering, myndigheter och andra beslutsfattare
- göra undersökningar och samla kunskap om hörselskadades situation i samhället
- stödja och informera enskilda hörselskadade, samt sprida kunskap om behov, brister, konsekvenser och möjligheter i hela samhället
- initiera ny forskning
- stödja intressepolitiskt arbete och verksamhetsutveckling i föreningar och distrikt.

Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

Kongressen

Kongressen, HRFs högsta beslutande församling, sammanträder vart fjärde år. Besluten fattas av ombud utsedda av HRFs föreningar. Kongressen fattar beslut om bland annat handlingsprogram för kongressperioden, intressepolitiskt program och stadgar.

Kongressen utser också förbundsstyrelse, revisorer och valberedning. Medlemmar, föreningar och distrikt kan påverka HRFs framtida arbete genom att lämna förslag till kongressen i form av motioner.

HRFs senaste kongress hölls i maj 2016. Kongressprotokoll och övriga handlingar finns på www.hrfkongress.se

Förbundsmötet

Förbundsmötet är ett samrådsorgan som samlas två gånger per år, framför allt för utbyte kring verksamhetsplan och budget för kommande år. Under kongressår kallas endast till ett ordinarie förbundsmöte. Mötet består av en representant från varje distrikt, förbundsstyrelsen samt generalsekreteraren.

Verksamhetsåret 2017

Under 2017 påbörjade HRF arbetet med att förverkliga vårt nya handlingsprogram för 2017-2020, vars röda tråd är temat "Stark, synlig, hörselsmart".

Under året var de flesta av HRFs kärnfrågor aktuella, men en särskilt stor framgång var Hjälpmedelsutredningens betänkande, som gick helt på HRFs linje och dömde ut "Fritt val av hjälpmedel" inom hörselvården.

I samband med Hörselveckan i oktober kom HRFs rapport "Hörselskadade i siffror 2017", med ny statistik om hörselskadade och hörselvården i Sverige. Den visade bland annat att i vissa landsting/regioner har kvinnor och män inte samma möjligheter att få två hörapparater.

Tillgänglighetsfrågan fick stort utrymme i Almedalen, där vi bland annat lyfte bristen på textning.

Även inom flera andra områden agerade HRF för att sprida kunskap, väcka opinion och vinna stöd för hörselskadades intressen.

Utveckling av verksamhet, resultat och ställning

Ekonomisk översikt – koncern

	2017	2016	2015	2014	2013
Antal medlemmar	24 244	24 696	26 195	28 344	29 273
Gåvor och bidrag (tkr)	59 383	55 482	56 698	57 965	54 899
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	69 635	66 672	65 400	67 375	64 812
Årets resultat (tkr)	6 439	- 5 542	-1 054	6 850	1 880
Eget kapital (tkr)	26 620	20 207	25 748	26 802	19 955
Balansomslutning (tkr)	38 815	30 939	35 605	35 681	27 255
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	31,8	25,3	27,2	29,6	28
Soliditet i procent	68,5	65,3	72,3	75	73,2

Ekonomisk översikt – HRF

	2017	2016	2015	2014	2013
Antal medlemmar	24 244	24 696	26 195	28 344	29 273
Gåvor och bidrag (tkr)	59 383	55 482	56 698	57 965	54 899
Totala verksamhetsintäkter (tkr)	63 851	61 690	61 369	62 475	59 138
Årets resultat (tkr)	5 224	- 5 706	-1 224	5 436	1 752
Eget kapital (tkr)	24 480	19 256	24 962	26 186	20 749
Balansomslutning (tkr)	33 363	27 141	33 060	33 769	27 335
Balanserat kapital/ rörelsens kostnader i procent	30,5	25,7	27,6	31	29
Soliditet i procent	73,3	70,9	75,5	77,5	75,9

Gåvor och bidrag avser allmänhetens gåvor, statsbidrag, fonder och övriga bidrag. Det finns jämförelsestörande effekter mellan åren, då 2016 var ett kongressår, vilket innebär extraordinära kostnader. 2017 erhöll HRF ett flertal stora arv, vilket förklarar ett extraordinärt resultat.

HRF har tagit fram ett nyckeltal som syftar till att visa hur organisationens balanserade kapital är i förhållande till rörelsens kostnader. Målet är att ha ett balanserat kapital/ rörelsens kostnader på 30-100 procent på sikt. Balanserat kapital avser årets resultat och det ingående balanserade kapitalet, efter utnyttjande/reservering av ändamålsbestämda medel. Ett vanligt nyckeltal är soliditet. Soliditeten anger organisationens stabilitet eller förmåga att motstå förluster och överleva på längre sikt. Soliditeten anger hur stor del av de totala tillgångarna (=balansomslutningen) som har finansieras med eget kapital. Soliditeten visar eget kapital i procent av balansomslutningen.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Stark, synlig, hörselsmart

Över 100 aktiviteter genomfördes runt om i landet i samband med Hörselveckan 2017, den 16–22 oktober. Fyra distrikt och ett 60-tal föreningar hade olika arrangemang – de flesta på Hörselskadades Dag, den 21 oktober. Under devisen ”Ett hörselsmart samhälle nu!” spred HRFAre från norr till söder hörselskadekunskap, väckte opinion och värvade medlemmar.

HRF stöttade en hörselskadad person som stämde Solna stad för brott mot diskrimineringslagen – en lag som nyligen hade utökats med bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund. Solna stad hade trots påstötningar inte sett till att en ceremoni för nyblivna svenska medborgare var tillgänglig för hörselskadade.

En förbundsstyrelseledamot och en anställd vid HRF anmälde konferensanläggningen 7A i till Diskrimineringsombudsmannen (DO), sedan de utsatts för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet i samband med ett seminarium våren 2016. Den teleslinga som enligt Boverkets byggregler ska finnas i denna typ av lokal fungerade inte.

Almedalsveckan i Visby är en viktig arena för samhällsdebatt och intressepolitisk påverkan, där HRF medverkade sommaren 2017 (vecka 27), för att skapa synlighet, knyta värdefulla kontakter och väcka opinion kring hörselskadades frågor.

Under deviserna ”Svensk politik hörs för dåligt” och ”Ett hörselsmart samhälle nu” lyfte vi vikten av att forma ett hörselsmart samhälle där hörselskadade kan vara fullt delaktiga i samhällsdebatten.

Dagen före Hörselskadades Dag, den 20 oktober, släppte HRF rapporten ”Hörselskadade i siffror 2017”, som baserades på HRFs egna enkäter till hörselvården i hela landet samt befolkningsstatistik ur SCBs undersökningar. Rapporten presenterade statistik om hörselskadade och hörselvård i hela landet samt uppdelat på varje landsting/region.

Regeringen presenterade under våren sin proposition om en funktionshinderpolitisk strategi. Propositionen, som behandlades av riksdagen under hösten, har flera positiva inslag. Exempelvis ska Boverket se över lagen om Enkelt avhjälpna hinder och Arbetsförmedlingen ska se över begreppet ”nedsatt arbetsförmåga”. Viktiga frågor, som konkreta mål för strategin samt hur myndigheter ska arbeta med strategin, hänsköts emellertid till ännu en utredning.

Hörselvård, hjälpmedel, stöd och service

Under året inleddes ett arbete med att kartlägga hur CI-vården i Sverige ser ut. Syftet med kartläggningen är att ta fram ett kunskapsunderlag för påverkansarbete inom området. Arbetet kommer att fortsätta under följande år.

Varje år i 20 års tid har förbundet samlat in statistik från hörselvården i Sverige. Syftet är att kunna följa utvecklingen inom hörselvården över tid, få underlag för intressepolitiskt påverkansarbete samt kunna uppdatera vår information om hörselvården i hela landet, bland annat på hørsellinjen.se.

HRF har varit kritiska till systemet med ”Fritt val av hjälpmedel” ända sedan det drevs som försöksprojekt av Hjälpmedelsinstitutet 2009 och sedan Region Skåne och Stockholms läns landsting införde detta system inom hörselvårdsområdet 2011. ”Fritt val”-systemet har även fått hård kritik av såväl Statens medicinsk-etiska råd (Smer) 2014 som Socialstyrelsen 2016.

I maj 2017 lade den statliga Hjälpmedelsutredningen sitt betänkande, *På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen* (SOU 2017:43), som instämde

i kritiken. Utredningen dömde ut Fritt val-systemet, vilket innebar en viktig framgång för HRF.

HRF fick stort genomslag i massmedia med anledning av Hjälpmedelsutredningens kritik. SVTs Rapport gjorde flera uppmärksammade inslag med pensionärer som kontaktat Hörsellinjen sedan de betalat tiotusentals kronor för hörapparater. Här avslöjades också att mottagningar som ägs av hörapparatindustrin har bonussystem för att uppmuntra audionomer att sälja mer och dyrare.

I mars skickade förbundet ut ett påverkanspaket för att det ska finnas syn- och hörselinstruktörer i landets alla kommuner. Paketet, som tagits fram i samverkan mellan HRF, Synskadades Riksförbund (SRF) och SHIF-S (syn- och hörselinstruktörsföreningen), skickades till alla distrikt och föreningar, innehåller fakta och argument, strategier, en fallbeskrivning och brevmallar. Under året har förbundet också gett stöd till HRF-föreningar i detta påverkansarbete.

Med vårt digitala gör-det-självt-test, "Hörseltestaren", sprider HRF kunskap om vikten av att testa hörseln regelbundet. Vi bidrar också till att fler söker hjälp tidigare.

Ungefär 270 000 personer har testat sin hörsel med HRFs digitala gör-det-självt-test "Hörseltestaren" sedan den första versionen av testet lanserades för tio år sedan.

Under 2017 var antalet genomförda test störst i samband med Almedalsveckan och Hörselveckan. Bara under oktober registrerades cirka 4 000 hörseltest på webben och i appen.

Delaktighet och trygghet

En god ljudmiljö och ett genomtänkt nyttjande av digitaliseringens möjligheter är viktiga delar av ett hörselsmart samhälle. HRF har under året arbetat med dessa frågor på en rad arenor, bland annat genom att delta i regelbundna samråd med myndigheterna Boverket, Post- och Telestyrelsen (PTS) och statliga bolaget SJ. HRF har även under året ansökt om att få delta i Trafikverkets samråd, men fick ingen plats.

I maj deltog HRF i ett rundabordssamtal med den kommitté för modernare byggregler som regeringen tillsatt. HRF betonade hörselskadades behov när det gäller god ljudmiljö, och pekade särskilt på riskerna med de nya, högre bullervärdena vid utomhusfasader, och de problem som finns med öppna planlösningar. Kommittén kom med en delrapport om byggstandardisering i december 2017 och ska lämna slutrapport i december 2019.

EU-kommissionen har lagt fram förslag till ändringar i tågpassagerarförordningen. HRF har i remissvar betonat att all information kring och under tågresan måste vara tillgänglig för hörselskadade. På stationer och perronger förmedlas aktuell information i stor utsträckning genom högtalarutrop, och ombord på tågen lämnas information om anslutnings- trafik, förseningar med mera i huvudsak via högtalarsystemet – båda formerna är otillgängliga för den som har en hörselskada.

Sedan slutet på 2014 visas i stort sett alla svenska filmer textade på de flesta biografer. Men familjefilmer som dubbats till svenska textas inte, eftersom utländska filmer inte kan få svenskt produktionsstöd och därför inte har några krav på sig att "anpassa för textning". I december 2016 tog HRF därför kontakt med tre filmbolag som distribuerar de flesta av dessa familjefilmer och uppmanade dem att börja texta sina familjefilmer.

Att öka hörselskadades möjligheter att ta del av det växande medieutbudet är en högt prioriterad fråga för HRF. Den snabba ökningen av utbudet via olika webbplattformer, där

det i dagsläget inte finns några tillgänglighetskrav innebär att hörselskadades delaktighet på detta område relativt sett minskar.

Vårt arbete för mer och bättre textning samt god hörbarhet pågick på flera olika arenor. Vi drev frågorna genom:

- direktkontakter med olika medieföretag, främst SVT
- påverkan på den politiska processen, bland annat genom att bevaka beredningar och besvara remisser, såväl på hemmaplan som på EU-nivå
- deltagande i samråd/brukarråd med public serviceföretagen, Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) och Post och telestyrelsen (PTS)
- bevakning av den tekniska utvecklingen av olika textningslösningar

Teleslinga är ett viktigt hjälpmedel för att öka tillgängligheten och delaktigheten för hörselskadade. Ändå är det relativt vanligt att hörselskadade upplever att installerade slingor inte fungerar som de ska. Under året inledde HRF därför satsningen "Slingkollen", som ska pågå under hela kongressperioden. Satsningen går ut på att föreningsaktiva runt om i landet utbildas för att testa funktionen på teleslingor i sitt närområde. Föreningarna kan också inventera vilka lokaler som saknar slinga, men som borde ha det. I oktober arrangerade den europeiska hörselskadeorganisationen EFHOH en konferens i Berlin om teleslingor nu och i framtiden. HRF presenterade då Hoda-rapporten, på uppdrag av Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM).

HRF har länge krävt att Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) ska bli tillgängligt för hörselskadade och döva, och nu är det på väg att bli verklighet. Från den 1 juli 2017 kan alla mobiler som finns inom ett aktuellt riskområde få ett så kallat VMA-meddelande. Detta innebär en viktig framgång för HRF.

Uppväxt och utbildning

Ansvaret för hjälpmedel i skolan är otydligt. I vårt remissvar på Hjälpmedelsutredningens betänkande *På lika villkor – delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen*, SOU 2017:43, lämnade vi därför följande synpunkt om hjälpmedel för hörselskadade elever i skolan: "HRF anser att det är viktigt att staten tar ett helhetsansvar för hörselskadade elevers skolgång genom inrättandet av regionala nav där hjälpmedelsförsörjningen i skolan ingår som ett tydligt uppdrag."

Tyvärn presenterade regeringen inga propositioner utifrån förslagen i *Samordning ansvar och kommunikation* (SOU 2016:46), den så kallade SAK-utredningen, som bland annat presenterade förslag om att säkra barns och ungdomars rätt till teckenspråk. Vi riktade därför in vårt arbete på att lyfta förslagen från SAK-utredningen i andra sammanhang, till exempel på samråd med olika myndigheter samt i andra utredningar kopplade till skolområdet.

Arbetsliv och vuxenutbildning

Arbetsförmedlingen (AF) använde i sin årliga rapport *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning* vilseledande siffror om antalet hörselskadade i yrkesverksam ålder. AFs rapport angav antalet till drygt 100 000 personer, medan HRF med stöd av SCBs levnadsnivåundersökningar (ULF) angett antalet till över 700 000 personer. Skillnaden beror på att AFs siffra bygger på en tilläggsfråga i de så kallade Arbetskraftsundersökningarna (AKU), där frågan om hörselnedsättning endast ställs till de som först

har angett att de har en "funktionsnedsättning. Den statistik HRF har presenterat bygger istället på direkta frågor om egen upplevelse av hörselproblem. AFs val av siffra förminskar förekomsten av hörselskador och försvårar arbetet för hörselskadades rättigheter. HRF protesterade därför mot rapportens val av statistik i en skrivelse till Arbetsförmedlingens generaldirektör samt vid direkta kontakter med ansvariga på myndigheten. Arbetsförmedlingen svarade att de har förståelse för kritiken och att frågan kommer att uppmärksammas i samband med kommande rapporter.

Vid upprepade tillfällen har HRF försökt påverka Arbetsmiljöverket (AV) för att få till stånd en revidering av de nu gällande Bullerföreskrifterna. Hittills har svaret blivit att en sådan revidering måste anstå på grund av resursbrist. Däremot har AV påbörjat en revidering av föreskrifter om Arbetsplatsens utformning, vilka även de innehåller ett avsnitt om buller.

HRF har löpande följt den stora satsning på inspektion av arbetsmiljön i skolan som Arbetsmiljöverket bedrivit. Genom granskning av inspektionsprotokoll har förbundet kunnat konstatera att många av de anmärkningar skolorna får gäller buller. Den bilden bekräftades också när satsningen, som omfattat cirka 30 procent av alla Sveriges skolor, slutredovisades under våren 2017. Hela nio av tio skolor hade brister i det förebyggande arbetsmiljöarbetet, och buller är ett av de vanligaste problemen.

En stark organisation i utveckling

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har högt anseende bland allmänheten, enligt en Sifo-undersökning som genomfördes våren 2017. HRF hamnade på fjärde plats vid en jämförelse mellan 34 olika intresseorganisationer i Sifos "Anseendeindex". Två av tre hade hört övervägande positiva saker om HRF i media och lika många uppgav att de upplevde HRF som en organisation de kan lita på. HRF fick också starkt stöd för de frågor förbundet driver, till exempel likvärdig hörselvård, bättre ljudmiljö, fler teleslingor, mer textning och forskning. Hela 77 procent tycker att det är "utomordentligt viktigt" eller "mycket viktigt" att HRF arbetar för att hörselskadade ska få bättre livsvillkor.

För att uppnå HRFs vision om ett samhälle där alla hörselskadade kan leva i full delaktighet och jämlikhet måste vi börja med oss själva. Genom att göra alla våra aktiviteter inom HRF tillgängliga för hörselskadade blir vi förebilder för resten av samhället. Därför ska vi stärka tillgänglighetskompetensen och -medvetenheten inom organisationen. Det planerade teleslingeprojektet kommer att bidra till denna utvecklingsprocess.

HRF är medlem i European Federation of Hard of Hearing People (EFHOH) och International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH). HRF deltog och var representerade på EFHOHs årsmöte och temadag i London i under våren. IFHOH (International Federation of Hard of Hearing People) hade ingen gemensam medlemsträff (årsmöte) under året.

Nordiska Hörselskadades Samarbetskommitté (NHS) hade årsmöte och temadagar i Asker, Norge i slutet av augusti, där HRF deltog. Temat för konferensen var "Vågar vi åldras i Norden som hörselskadade?" och HRF gjorde en presentation om äldre hörselskadades situation i Sverige.

HRF genomför utvecklingssamarbete med partnerorganisationen ASHICO (Asociación de Hipoacúsicos Cochabamba) i Bolivia genom MyRight med stöd av Sida.

KO-anmälan av Audika AB

I november anmälde HRF hörselvårdsföretaget Audika AB till Konsumentombudsmannen (KO) för vilseledande marknadsföring. Detta sedan Audika i oktober skickat ut ett nyhets-

brev/pressmeddelande med hänvisningar till Hörselskadades Riksförbund, Hörselveckan och vår devis ”Ett hörselsmart samhälle nu – vilket gav sken av att företaget har ett samarbete med HRF, trots att så inte är fallet.

Samtidigt skickade HRF ett varningsbrev till Audika, via en advokatfirma. Där påtalades att företagets nyhetsbrev innebär så kallad renommésnyltning, varumärkesintrång och vilseledande marknadsföring. Audika uppmanades att omedelbart upphöra med, och i framtiden avstå från, all marknadsföring och alla budskap av detta slag.

Viktiga förhållanden

HRF Hörteknik AB är ett bolag som ägs av HRF. Bolaget bedriver huvudsakligen försäljning av hjälpmedel, batterier och konsulttjänster inom hörselområdet. Bolaget har under en del av året haft en auktoriserad hörselmottagning i Stockholms läns landsting. Under året fattades beslut om att avsluta den delen av verksamheten. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Vår insamlingsverksamhet har haft en positiv utveckling, vilket har varit grunden för HRFs verksamhet, tillsammans med de arv som HRF får. Det ekonomiska utfallet visar att HRF har en bra ekonomisk stabilitet.

Vad gäller finansiering är det en osäkerhetsfaktor att vi ser en negativ nedgång i antalet medlemmar.

HRFs intressepolitiska arbete förhåller sig hela tiden till den aktuella samhällsutvecklingen, men även där är framtiden oklar, inte minst när det gäller vad som kommer att hända inom svensk hörselvård. Denna fråga är under kontinuerlig bevakning.

Forskning och utveckling

HRF stödjer hörselforskningen via vår egen forskningsfond, Hörselforskningsfonden.

Fonden delade ut 1,65 miljoner till olika forskningsprojekt som sökt anslag under året om bland annat forskning om vätgas mot buller, benledning, cochleaimplantat, olika diagnostiska mätmetoder och mycket annat. Totalt beviljades tolv olika forskningsprojekt inom beteendevetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning anslag under 2017.

En särskild satsning på forskning som rör barn kunde göras tack vare en gåva på en halv miljon från HRFs förening i Nacka-Värmdö. Halva beloppet delades ut i år och andra halvan beräknas delas ut under nästa år.

Forskningsinstitutet Hörselbron AB ägs av Hörselskadades Riksförbund. Hörselbron bedriver forskning och informationsinsamling inom teknisk audiologi och hörteknik. Institutet har framförallt annat utvecklat kvalitetsregistret för hörapparatutprovning. Allt fler landsting ansluter sig och i dagsläget är en majoritet av landstingen anslutna. Bolagets verksamhet redovisas i en särskild årsredovisning.

Lika Unika

HRF är medlem i Lika Unika, som är en samarbetsorganisation med sex svenska riksförbund från funktionshinderrörelsen. Federationens fokus är mänskliga rättigheter. Medlemsförbund, utöver HRF, är Neuroförbundet, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU), Synskadades Riksförbund (SRF), Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) samt Sveriges Dövas Riksförbund (SDR).

Samverkan med andra organisationer

HRF var under året representerat i åtta andra organisationer.

Vi fortsatte samarbetet i Ordförandegruppen, med de övriga hörselskade- och dövförbunden: Barnplantorna, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Dövblind Ungdom (DBU), Unga Hörselskadade (UH) och Vuxendöva i Sverige (ViS).

HRF har styrelsrepresentation i Stiftelsen Svenska Kommittén för Rehabilitering (SVCR). SVCR ger årligen ett anslag som har varit betydelsefullt och gett möjlighet att genomföra olika verksamheter.

Förbundet var bland annat också aktivt i Svenska Audiologiska Sällskapet (SAS), som består av samtliga yrkesföreningar inom det audiologiska området samt andra branschorganisationer.

Unga Hörselskadade (UH)

HRF lämnade, precis som tidigare år, ekonomiskt bidrag till Unga Hörselskadade(UH). UH var adjungerade till förbundsstyrelsen, men hade inte möjlighet att närvara vid alla möten, HRF hade en representant i UHs styrelse.

Utöver det sedvanliga stödet gick förbundet in med stöd till UHs medverkan i Almedalen. UHs "Slingpatrullen" besökte och bedömde 106 olika arrangemang, av dem hade 47 procent teleslinga, 27 procent hade teckenspråkstolk och tre stycken hade skrivtolk. Jämförande resultat över en flerårsperiod visar att utvecklingen går mycket långsamt, i det närmaste ingen ökning alls.

Användning av finansiella instrument

HRF väljer från fall till fall om gåvor i form av fonder eller aktier ska säljas direkt eller vara kvar som långsiktig placering. Primärt arbetar HRF med ränteplaceringar. Då fonder eller aktier behålls arbetar förbundet efter den policy som finns på hemsidan.

Icke-finansiella upplysningar

HRF har kollektivavtal och arbetar kontinuerligt med anställnings- och arbetsvillkor. Som komplement till kollektivavtalet finns tjänstemannareglemente och omfattande personalinformation. Löpande arbetar HRF med frågor som rör jämställdhet, föräldradedighet, arbetsmiljö, rehabilitering och kompetensutveckling.

HRFs värdegrund, som antogs av kongressen 2016, samt förbundets sponsringspolicy ger vägledning vid val av samarbetspartners och leverantörer.

I september anställdes Hanna Sejlitz som generalsekreterare, med start efter årsskiftet. Generalsekreteraren, förbundets högste tjänsteman, leder förbundskansliets arbete och är ansvarig för att förbundsstyrelsens beslut verkställs.

Väsentliga händelser efter årsbokslutet

Jan Fryklund har lämnat förbundsstyrelsen på grund av personliga skäl.

Eget kapital

Koncernen

2017-12-31	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl. årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	1 670	18 279	20 207
Effekt av rättelse av fel			-26	-26
Justerad IB	258	1 670	18 253	20 181
Årets resultat			6 439	6 439
<i>Förändringar direkt mot eget kapital</i>				
Ändamålsbestämt av styrelsen		4 624	-4 624	-
Vid årets utgång	258	6 294	20 068	26 620

Förbundet

2016-12-31	Donations- kapital	Ändamåls- bestämda medel	Balans resultat inkl. årets resultat	Summa eget kapital
Ingående balans	258	1 670	17 328	19 256
Årets resultat			5 224	5 224
<i>Förändringar direkt mot eget kapital</i>				
Ändamålsbestämt av styrelsen		4 624	-4 624	-
Vid årets utgång	258	6 294	17 928	24 480

Övrig information

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har följande 90-kontonummer: plusgiro 90 00 73-8 och 90 03 14-6 samt bankgiro 900-0738.

Webb: www.hrf.se

Resultat- och balansräkning

Resultat- och balansräkning

Resultaträkning - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 017	2 441
Gåvor	2	47 615	43 310
Bidrag	2	8 775	9 128
Fonder		2 213	2 522
Övriga intäkter	3	9 015	9 271
Summa verksamhetsintäkter		69 635	66 672
Verksamhetskostnader			
Handelsvaror		-1 541	-1 282
Övriga externa kostnader	4	-26 521	-34 875
Personalkostnader	5	-33 960	-35 072
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		-1 093	-928
Summa verksamhetskostnader	6	-63 115	-72 157
Verksamhetsresultat		6 520	-5 485
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		158	55
Räntekostnader och liknande resultatposter		-20	-29
Resultat efter finansiella poster		6 658	-5 459
Resultat före skatt		6 658	-5 459
Skatt på årets resultat	7	-219	-83
Årets resultat		6 439	-5 542

Balansräkning - koncernen

Belopp i tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	451	805
		451	805
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	958	844
		958	844
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		1	1
Summa anläggningstillgångar		1 410	1 650
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Profilprodukter/hörhjälpmedel	12	189	309
Gåvomaterial		545	778
		734	1 087
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 268	1 730
Övriga fordringar		2 151	1 018
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	1 003	1 114
		4 422	3 862
Kortfristiga placeringar		10 892	5 630
Kassa och bank			
Kassa och bank		21 357	18 710
		21 357	18 710
Summa omsättningstillgångar		37 405	29 289
SUMMA TILLGÅNGAR		38 815	30 939

Balansräkning - koncernen

Belopp i tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		6 294	1 670
Balanserat resultat inkl årets resultat		20 068	18 279
Summa eget kapital		26 620	20 207
Avsättningar			
Uppskjuten skatteskuld		82	–
		82	–
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		3 827	1 853
Aktuell skatteskuld		148	–
Övriga skulder		2 305	2 747
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	5 833	6 132
		12 113	10 732
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		38 815	30 939

Kassaflödesanalys - koncernen

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	6 658	-5 459
Justering poster som inte ingår i kassaflödet		-4 062	928
		<u>2 596</u>	<u>-4 531</u>
Betald inkomstskatt		-71	-127
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		<u>2 525</u>	<u>-4 658</u>
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		353	-96
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		-560	1 470
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		1 233	919
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>3 551</u>	<u>-2 365</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-904	-951
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		-	-1 060
Förvärv av finansiella tillgångar		-	-2 071
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-904</u>	<u>-4 082</u>
Årets kassaflöde		2 647	-6 447
Likvida medel vid årets början		18 710	25 157
Likvida medel vid årets slut	17	21 357	18 710

Resultaträkning - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>
Verksamhetsintäkter			
Medlemsavgifter		2 017	2 441
Gåvor	2	47 615	43 310
Bidrag	2	8 775	9 128
Fonder		2 213	2 522
Övriga intäkter	3	<u>3 231</u>	<u>4 289</u>
Summa verksamhetsintäkter		63 851	61 690
Verksamhetskostnader			
Övriga externa kostnader	4	-26 011	-34 116
Personalkostnader	5	-31 663	-32 420
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar		<u>-1 108</u>	<u>-915</u>
Summa verksamhetskostnader	6	<u>-58 782</u>	<u>-67 451</u>
Verksamhetsresultat		5 069	-5 761
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		<u>155</u>	<u>55</u>
Resultat efter finansiella poster		5 224	-5 706
Årets resultat		5 224	-5 706

Balansräkning - Förbundet

Belopp i tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande	8	451	805
		451	805
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	9	1 016	808
		1 016	808
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	10	750	750
Andra långfristiga värdepappersinnehav	11	1	1
		751	751
Summa anläggningstillgångar		2 218	2 364
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Gåvomaterial	12	356	778
Profilprodukter		189	230
		545	1 008
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		139	446
Övriga fordringar		2 034	885
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	976	994
		3 149	2 325
Kortfristiga placeringar		10 892	5 630
Kassa och bank			
Kassa och bank		16 559	15 814
		16 559	15 814
Summa omsättningstillgångar		31 145	24 777
SUMMA TILLGÅNGAR		33 363	27 141

Balansräkning - Förbundet

Belopp i tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
Donationskapital		258	258
Ändamålsbestämda medel		6 294	1 670
Balanserat resultat		12 704	23 034
Årets resultat		5 224	-5 706
		24 480	19 256
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		3 012	1 568
Övriga skulder		1 520	2 072
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	4 351	4 245
		8 883	7 885
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		33 363	27 141

Kassaflödesanalys - Förbundet

<i>Belopp i tkr</i>		<i>2017</i>	<i>2016</i>
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster	16	5 224	-5 706
Justering poster som inte ingår i kassaflödet		-4 154	915
		<u>1 070</u>	<u>-4 791</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital			
		1 070	-4 791
<i>Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital</i>			
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager		463	-106
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar		-824	2 346
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder		<u>998</u>	<u>-213</u>
Kassaflöde från den löpande verksamheten		<u>1 707</u>	<u>-2 764</u>
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-962	-907
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		-	-1 060
Förvärv av finansiella tillgångar		-	-2 071
Kassaflöde från investeringsverksamheten		<u>-962</u>	<u>-4 038</u>
Årets kassaflöde			
		745	-6 802
Likvida medel vid årets början		<u>15 814</u>	<u>22 616</u>
Likvida medel vid årets slut	17	<u>16 559</u>	<u>15 814</u>

Noter

Belopp i tkr om inget annat anges

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Förbundet tillämpar samma redovisningsprinciper som koncernen om inget annat anges nedan.

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med tidigare år.

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Tillgångar

Immateriella tillgångar

Vid redovisning av utgifter för utveckling tillämpas aktiveringsmodellen. Det innebär att utgifter som uppkommit under utvecklingsfasen redovisas som tillgång när samtliga nedanstående förutsättningar är uppfyllda:

- Det är tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella anläggningstillgången så att den kan användas eller säljas.
- Avsikten är att färdigställa den immateriella anläggningstillgången och att använda eller sälja den.
- Förutsättningar finns för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- Det är sannolikt att den immateriella anläggningstillgången kommer att generera framtida ekonomiska fördelar.
- Det finns erforderliga och adekvata tekniska, ekonomiska och andra resurser för att fullfölja utvecklingen och för att använda eller sälja den immateriella anläggningstillgången.
- De utgifter som är hänförliga till den immateriella anläggningstillgången kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Förvärvade immateriella tillgångar
IT relaterade utvecklingskostnader

Nyttjandeperiod
3 år

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår förutom inköpspriset även utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod eftersom det återspeglar den förväntade förbrukningen av tillgångens framtida ekonomiska fördelar. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Inventarier, verktyg och installationer
Datorer m.m.

Nyttjandeperiod
5 år
3 år

Leasing

Operationella leasingavtal

Leasingavgifterna enligt operationella leasingavtal, inklusive första förhöjd hyra men exklusive utgifter för tjänster som försäkring och underhåll, redovisas som intäkt linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret är upptaget till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Därvid har inkuransrisk beaktats. Anskaffningsvärdet beräknas enligt först in- först ut- principen.

I anskaffningsvärdet ingår förutom utgifter för inköp även utgifter för att bringa varorna till deras aktuella plats och skick.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas i enlighet med kapitel 11 (Finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet) i BFNAR 2012:1.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld tas upp i balansräkningen när företaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part och företaget inte längre har kontroll över den finansiella tillgången. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts eller upphört.

Värdering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Kundfordringar och övriga fordringar som utgör omsättningstillgångar värderas individuellt till det belopp som beräknas inflyta.

Finansiella anläggningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar och med tillägg för eventuella uppskrivningar.

Räntebärande finansiella tillgångar värderas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden.

Vid värdering till lägsta värdets princip respektive vid bedömning av nedskrivningsbehov anses företagets finansiella instrument som innehas för riskspridning ingå i en värdepappersportfölj och värderas därför som en post.

Ersättningar till anställda

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning

Klassificering

Planer för ersättningar efter avslutad anställning klassificeras som antingen avgiftsbestämda eller förmånsbestämda.

Vid avgiftsbestämda planer betalas fastställda avgifter till ett annat företag, normalt ett försäkringsföretag, och företaget har inte längre någon förpliktelse till den anställde när avgiften är betald. Storleken på den anställdes ersättningar efter avslutad anställning är beroende av de avgifter som har betalats och den kapitalavkastning som avgifterna ger.

Vid förmånsbestämda planer har företaget en förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Företaget bär i allt väsentligt dels risken att ersättningarna kommer att bli högre än förväntat (aktuariell risk), dels risken att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna (investeringsrisk). Investeringsrisk föreligger även om tillgångarna är överförda till ett annat företag.

Avgiftsbestämda planer

Avgifterna för avgiftsbestämda planer redovisas som kostnad. Obetalda avgifter redovisas som skuld.

Förmånsbestämda planer

Företag har valt att tillämpa de förenklingsregler som finns i BFNAR 2012:1.

Planer för vilka pensionspremier betalas redovisas som avgiftsbestämda vilket innebär att avgifterna kostnadsförs i resultaträkningen.

Ändamålsbestämda medel

I posten Ändamålsbestämda medel i eget kapital redovisas ännu inte förbrukade gåvor och andra ändamålsbestämda medel.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse är:

- En möjlig förpliktelse som till följd av inträffade händelser och vars förekomst endast kommer att bekräftas av en eller flera osäkra framtida händelser, som inte helt ligger inom företagets kontroll, inträffar eller uteblir, eller
- En befintlig förpliktelse till följd av inträffade händelser, men som inte redovisas som skuld eller avsättning eftersom det inte är sannolikt att ett utflöde av resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen eller förpliktelsens storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet.

Eventualförpliktelser är en sammanfattande beteckning för sådana garantier, ekonomiska åtaganden och eventuella förpliktelser som inte tas upp i balansräkningen.

Intäkter

Det inflöde av ekonomiska fördelar som företaget erhållit eller kommer att erhålla för egen räkning redovisas som intäkt. Intäkter värderas till verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för rabatter.

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar den del som avser medlemskap i organisationen. Medlemsavgifter redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäktsredovisas över den tidsperiod som avses.

Gåvor och bidrag

En transaktion i vilken organisationen tar emot en tillgång eller en tjänst som har ett värde utan att ge tillbaka motsvarande värde i utbyte är en gåva eller ett erhållet bidrag. Om tillgången eller tjänsten erhålls därför att organisationen uppfyllt eller kommer att uppfylla vissa villkor och om organisationen har en skyldighet att återbetala till motparten om villkoren inte uppfylls, är det ett erhållet bidrag. Är det inget bidrag är det en gåva.

Gåvor

Gåvor redovisas som huvudregel som intäkt när de erhålls.
Gåvor värderas som huvudregel till verkligt värde.

Bidrag

Erhållna bidrag värderas till det verkliga värdet av den tillgång som organisationen fått eller kommer att få.

Koncernredovisning

Dotterföretag

Dotterföretag är företag i vilka Förbundet direkt eller indirekt innehar mer än 50 % av röstetallet eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande. Bestämmande inflytande innebär en rätt att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar. Redovisningen av rörelseförvärv bygger på enhetssynen. Det innebär att förvärvsanalysen upprättas per den tidpunkt då förvärvaren får bestämmande inflytande. Från och med denna tidpunkt ses förvärvaren och den förvärvade enheten som en redovisningsenhet. Tillämpningen av enhetssynen innebär vidare att alla tillgångar (inklusive goodwill) och skulder samt intäkter och kostnader medräknas i sin helhet även för delägda dotterföretag.

Anskaffningsvärdet för dotterföretag beräknas till summan av verkligt värde vid förvärvstidpunkten för erlagda tillgångar med tillägg av uppkomna och övertagna skulder samt emitterade eget kapitalinstrument, utgifter som är direkt hänförliga till rörelseförvärvet samt eventuell tilläggsköpeskillning. I förvärvsanalysen fastställs det verkliga värdet, med några undantag, vid förvärvstidpunkten av förvärvade identifierbara tillgångar och övertagna skulder samt minoritetsintresse. Minoritetsintresse värderas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Från och med förvärvstidpunkten inkluderas i koncernredovisningen det förvärvade företagets intäkter och kostnader, identifierbara tillgångar och skulder liksom eventuell uppkommen goodwill eller negativ goodwill.

Redovisningsprinciper i Förbundet

Redovisningsprinciperna i Förbundet överensstämmer med de ovan angivna redovisningsprinciperna i koncernredovisningen.

Not 2   **Insamlade medel**

<i>Gåvor som redovisats som intäkt</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>
<i>Koncernen</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	47 615	43 310
Summa insamlade medel	<u>47 615</u>	<u>43 310</u>
Offentliga bidrag:		
Staten	8 775	9 128
Summa offentliga bidrag	<u>8 775</u>	<u>9 128</u>
Summa bidrag	8 775	9 128
<i>Förbundet</i>		
Insamlade medel:		
Allmänheten	47 615	43 310
Summa insamlade medel	<u>47 615</u>	<u>43 310</u>
Offentliga bidrag:		
Staten	8 775	9 128
Summa offentliga bidrag	<u>8 775</u>	<u>9 128</u>

Not 3   **Övriga intäkter**

	<i>2017</i>	<i>2016</i>
<i>Koncernen</i>		
Deltagaravgift	146	939
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	7 286	7 364
Övriga bidrag	<u>1 583</u>	<u>968</u>
	9 015	9 271
<i>Förbundet</i>		
Deltagaravgift	–	785
Försäljning, sponsring, reklam och annonser	1 669	2 536
Övriga bidrag	<u>1 562</u>	<u>968</u>
	3 231	4 289

Not 4   **Övriga externa kostnader**

	<i>2017</i>	<i>2016</i>
<i>Koncernen</i>		
Lokalkostnader	-3 577	-4 670
Kontorsmaterial/trycksaker	-1 141	-996
Porto/telekostnader	-3 302	-3 613
Tryckkostnader	-1 162	-1 378
Konsultkostnader	-4 680	-6 466
Konferenskostnader	-530	-4 661
Kontorsersättning	-2 123	-2 185
Lämnade bidrag	-2 575	-1 985
Resekostnader	-1 874	-3 626
Annonsering/reklam/PR	-332	-567
Övrigt	<u>-5 225</u>	<u>-4 728</u>
	-26 521	-34 875
<i>Förbundet</i>		
Lokalkostnader	-3 568	-4 650
Kontorsmaterial/trycksaker	-1 105	-991
Porto/telekostnader	-3 288	-3 601
Tryckkostnader	-1 162	-1 336
Konsultkostnader	-4 608	-6 363
Konferenskostnader	-430	-4 547
Kontorsersättning	-2 123	-2 185
Lämnade bidrag etc.	-2 575	-1 985
Resekostnader	-1 824	-3 557
Annonsering/reklam/PR	-332	-400
Övrigt	<u>-4 996</u>	<u>-4 501</u>
	-26 011	-34 116

Not 5 Anställda, personalkostnader och arvoden till styrelse

Medelantalet anställda	2017		2016		
		varav män		varav män	
Förbundet					
Sverige	62	29%	–	62	27%
Dotterföretag					
Sverige	3	33%	–	3	33%
Koncernen totalt	65	27%	–	65	27%

Redovisning av könsfördelning bland styrelseledamöter och ledande befattningshavare

	2017-12-31 Andel kvinnor	2016-12-31 Andel kvinnor
Förbundet		
Styrelsen	67%	58%
Övriga ledande befattningshavare	25%	25%
Koncernen totalt		
Styrelsen	40%	40%
Övriga ledande befattningshavare	20%	20%

Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader, inklusive pensionskostnader

	2017		2016	
	Löner och ersättningar	Sociala kostnader	Löner och ersättningar	Löner och ersättningar
Förbundet (varav pensionskostnad)	22 815 1)	8 106 (1 385)	22 968 1)	8 482 1 763
Dotterföretag (varav pensionskostnad)	1 602	650 (370)	1 725	927 349
Koncernen totalt (varav pensionskostnad)	24 417 2)	8 756 (1 755)	24 693 2)	9 409 2 112

1) Av Förbundets pensionskostnader avser 91 (111) generalsekreteraren och styrelse. Förbundets utomstående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 4 930 (4 503). En återbetalning från Folksam Liv uppgår till 1 136 tkr. Sociala kostnader och pensionskostnader har minskats med återbetalningen.

2) Av koncernens pensionskostnader avser 91 (404) generalsekreteraren och styrelse. Koncernens utestående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 4 930 (4 503). I löner och ersättningar ingår även arvoden till förtroendevalda.

Löner och andra ersättningar fördelade mellan styrelseledamöter m.fl. och övriga anställda

	2017		2016	
	Styrelse, generalsekreteraren och VD	Övriga	Styrelse och [generalsekreteraren/kanslichefen/VD/]	Övriga
Förbundet	2 951	19 864	2 743	20 225
Dotterföretag	962	640	848	877
Koncernen totalt	3 913	20 504	3 591	21 102

Avgångsvederlag

Uppsägningstiden från Hörselskadades Riksförbunds sida är 9 månader för Generalsekreteraren. Uppsägningstiden från Forskningsinstitutet Hörselbrons ABs sida är 12 månader för VD.

Not 6 Operationell leasing

Leasingavtal där företaget är leasetagare

Koncern

	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal</i>		
Inom ett år	2 820	1 791
Mellan ett och fem år	13 617	7 860
Senare än fem år	15 300	–
	<u>31 737</u>	<u>9 651</u>
	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter	2 810	3 461

Förbundet

	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal</i>		
Inom ett år	2 820	1 791
Mellan ett och fem år	13 617	7 860
Senare än fem år	15 300	–
	<u>31 737</u>	<u>9 651</u>
	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter	2 810	3 461

Den största delen av leasingavgifter avser lokalhyra.

Not 7 Skatt på årets resultat

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
<i>Koncernen</i>		
Aktuell skattekostnad	-219	-83
	<u>-219</u>	<u>-83</u>

Avstämning av effektiv skatt

	<u>2017</u>		<u>2016</u>	
<i>Koncernen</i>	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>
Skattemässigt resultat exklusive förbundet 1)		994		376
Skatt enligt gällande skattesats för dotterbolagen	22,0%	-219	22,0%	-83
Redovisad effektiv skatt	22,0%	-219	22,0%	-83

1) Förbundet är inget skattesubjekt.

Not 8 Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande

	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Koncernen</i>		
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	1 908	847
Nyanskaffning	–	1 061
Vid årets slut	<u>1 908</u>	<u>1 908</u>
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-1 103	-847
Årets avskrivning	-354	-256
Vid årets slut	<u>-1 457</u>	<u>-1 103</u>
Redovisat värde vid årets slut	<u>451</u>	<u>805</u>
	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Förbundet</i>		
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	1 908	847
Nyanskaffningar	–	1 061
Vid årets slut	<u>1 908</u>	<u>1 908</u>
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-1 103	-847
Årets avskrivning	-354	-256
Vid årets slut	<u>-1 457</u>	<u>-1 103</u>
Redovisat värde vid årets slut	<u>451</u>	<u>805</u>

Not 9	Inventarier	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Koncernen</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		9 986	10 293
Nyanskaffningar		904	953
Avyttringar och utrangeringar		-1 092	-1 260
Vid årets slut		<u>9 798</u>	<u>9 986</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>			
Vid årets början		-9 142	-9 727
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar		1 070	1 260
Årets avskrivning		-768	-675
Vid årets slut		<u>-8 840</u>	<u>-9 142</u>
Redovisat värde vid årets slut		958	844

		<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Förbundet</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		9 850	10 202
Nyanskaffningar		962	908
Avyttringar och utrangeringar		-955	-1 260
Vid årets slut		<u>9 857</u>	<u>9 850</u>
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>			
Vid årets början		-9 042	-9 641
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar		955	1 260
Årets avskrivning på anskaffningsvärden		-754	-661
Vid årets slut		<u>-8 841</u>	<u>-9 042</u>
Redovisat värde vid årets slut		1 016	808

Not 10	Andelar i koncernföretag	<u>2017-12-31</u>	<u>2016-12-31</u>
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		<u>2 055</u>	<u>2 055</u>
Vid årets slut		<u>2 055</u>	<u>2 055</u>
<i>Akkumulerade nedskrivningar</i>			
Vid årets början		<u>-1 305</u>	<u>-1 305</u>
Vid årets slut		<u>-1 305</u>	<u>-1 305</u>
Redovisat värde vid årets slut		750	750

Spec av förbundets innehav av andelar i koncernföretag

<i>Dotterföretag / Org nr / Säte</i>	<i>Antal andelar</i>	<i>Andel i % i)</i>	<u>2017-12-31</u> <i>Redovisat värde</i>	<u>2016-12-31</u> <i>Redovisat värde</i>
HRF Hörteknik AB, 556331-7634, Stockholm	30 000	100,0	300	300
Forskningsinstitutet Hörselbron AB, 556835-0663, Stockholm	500	100,0	450	450
			<u>750</u>	<u>750</u>

i) Ägarandelen av kapitalet avses, vilket även överensstämmer med andelen av rösterna för totalt antal aktier.

Not 11	Andra långfristiga värdepappersinnehav	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början (Stiftelsen Rikstolktjänst)		1	1
Vid årets slut		1	1
<i>Förbundet</i>			
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>			
Vid årets början		1	1
Vid årets slut		1	1
Not 12	Varulager m m	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen</i>			
Varulager profilprodukter/hörhjälpmedel		189	309
Varulager gåvomaterial		545	778
		734	1 087
<i>Förbundet</i>			
Varulager profilprodukter		189	230
Varulager gåvomaterial		356	778
		545	1 008
Not 13	Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen</i>			
Förutbetalda hyror		545	543
Övriga poster		458	571
		1 003	1 114
<i>Förbundet</i>			
Förutbetalda hyror		545	538
Övriga poster		431	456
		976	994
Not 14	Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen</i>			
Upplupna löner		747	727
Semesterlöner		1 013	1 264
Upplupna socialaavgifter		1 226	1 294
Upplupen komptid		1 212	743
Övriga interimsskulder		1 450	1 787
<i>Reserverdade medel</i>			
Bolivia		135	135
SIH		12	12
Carl Schmidts fond		38	20
HRF Gotland distrikt/förening		–	4
JPs Kulturfond		–	146
		5 833	6 132
<i>Förbundet</i>			
Upplupna löner		747	727
Semesterlöner		936	1 125
Upplupna sociala avgifter		1 203	1 250
Upplupen komptid		1 212	743
Övriga interimsskulder		68	83
<i>Reserverade medel</i>			
Bolivia		135	135
SIH		12	12
Carl Schmidts fond		38	20
HRF Gotland distrikt/förening		–	4
JPs Kulturfond		–	146
		4 351	4 245

Not 15 Ställda säkerheter och eventalförpliktelser

	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen och Förbundet</i>		
Ställda säkerheter	Inga	Inga
<i>Koncernen och Förbundet</i>		
Eventalförpliktelser		
Garantiåtaganden, PRI, 2% av pensionskulden	488	450

Not 16 Betalda räntor och erhållen utdelning

	2017	2016
<i>Koncernen</i>		
Erhållen utdelning	2 213	2 522
Erhållen ränta	2	10
	2017	2016
<i>Förbundet</i>		
Erhållen utdelning	2 213	2 522
Erhållen ränta	2	10

Not 17 Likvida medel

	2017-12-31	2016-12-31
<i>Koncernen</i>		
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>		
Banktillgodohavanden	21 357	18 710
	21 357	18 710
	2017-12-31	2016-12-31
<i>Förbundet</i>		
<i>Följande delkomponenter ingår i likvida medel:</i>		
Banktillgodohavanden	16 559	15 814
	16 559	15 814

Ovanstående poster har klassificerats som likvida medel med utgångspunkten att:

- De har en obetydlig risk för värdefluktuationer.
- De kan lätt omvandlas till kassamedel.
- De har en löptid om högst 3 månader från anskaffningstidpunkten.

Not 18 Koncernuppgifter

Inköp och försäljning inom koncernen

Av koncernens totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 3,0% (2%) av inköpen och 2% (0%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som koncernen tillhör.

Av förbundets totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 3,5% (3%) av inköpen och 2,70% (1%) av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som företaget tillhör.

Not 19 Nyckeltalsdefinitioner

Balansomslutning: Totala tillgångar

Soliditet: Totalt eget kapital / Totala tillgångar

Stockholm 2018-04-19

Mattias Lundkvam
förbundsordförande

Jonas Sahlberg
förbundskassör

Susanna Ahlström

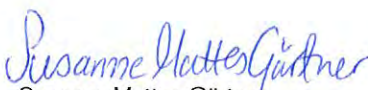
Carina Albertsson

Eva Blomquist

Eivor Johansson

Susanne Mattes Gärtner

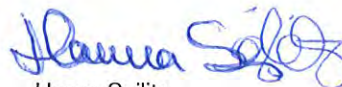
Lena Thorén

Sune Wadenheim

Agneta Österman Lindquist

Hanna Sejlitz
generalsekreterare

Vår revisionsberättelse har lämnats 2018-05-24

KPMG AB

Mikael Käll
auktoriserad revisor

Arne Andersson

Birgitta Tell

Revisionsberättelse

Till kongressen i Hörselskadades Riksförbund, org. nr 802004-4510

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för Hörselskadades Riksförbund, org. nr 802004-4510 för år 2017. Föreningens årsredovisning och koncernredovisning ingår på sidorna 37-69 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen och koncernredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderföreningens och koncernens finansiella ställning per den 31 december 2017 och av dessas finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsd i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten Den auktoriserade revisorns ansvar samt Den förtroendevalda revisorns ansvar.

Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisionsd i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen

Den andra informationen består av verksamhetsberättelsen. Det är styrelsen som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen och koncernredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen och koncernredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen avser att likvidera föreningen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Den auktoriserade revisorns ansvar

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionsd i Sverige. Mitt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionsd i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av föreningens interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.

MA

- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- inhämtar jag tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernredovisningen. Jag ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Jag är ensam ansvarig för mina uttalanden.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Den förtroendevalda revisorns ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionsssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen och koncernredovisningen ger en rättvisande bild av föreningens resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt stadgar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Hörselskadades Riksförbund för år 2017.

Vi tillstyrker att kongressen beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderföreningen och koncernen enligt god revisorssed i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot föreningen.

Som en del av en revision enligt god revisionsssed i Sverige använder den auktoriserade revisorn professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på den auktoriserade revisorns professionella bedömning och övriga valda revisorers bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för föreningens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Stockholm den 24 maj 2018

Arne Andersson

Förtroendevald revisor

Birgitta Tell

Förtroendevald revisor

KPMG AB

Mikael Käll

Auktoriserad revisor